

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Integrovaný rozvoj území
Diplomová práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Aneta Augustinová**
Osobní číslo: **E22471**
Studijní program: **N0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Ekonomika veřejného sektoru**
Téma práce: **Integrovaný rozvoj území**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je zhodnotit vývoj nástrojů pro integrovaný rozvoj území v ČR. Práce popíše problematiku územní dimenze v rámci kohezní politiky EU a její význam pro rozvoj regionů. Závěry diplomové práce budou potenciálně využitelné jako podklady pro formulaci národních politik, ale tak nadnárodních politik a rozvojových iniciativ EU.

Osnova:

- Vymezení problematiky územního rozvoje.
- Územní dimenze v rámci kohezní politiky EU.
- Analýza vývoje nástrojů pro integrovaný rozvoj území v ČR.
- Vyhodnocení výsledků analýzy a formulace závěrů.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BINEK, J. a kol. Integrované nástroje rozvoje území: vývoj, současnost, nové impulzy. Brno: GaREP, 2015. ISBN 978-80-905139-7-6.
CAPELLO, R. Regional economics. London: Routledge/Taylor & Francis Group, 2016. ISBN 978-1-138-85587-8.
MCCANN, P. Modern urban and regional economics. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-958200-6.
VITURKA, M. Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3638-9.
ZAHRADNÍK, P. Kohezní politika Evropské unie. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-527-5.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Pavel Zdražil, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: **1. září 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2024**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Romana Provaníková, Ph.D. v.r.
garant studijního programu

V Pardubicích dne 1. září 2023

Prohlašuji:

Práci s názvem Integrovaný rozvoj území jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 27. 6. 2024

Bc. Aneta Augustinová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce, panu Ing. Pavlu Zdražilovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, cenné rady a trpělivost. Mé poděkování patří také mým rodičům, sestře a rodině, za jejich nepřetržitou podporu a víru ve mne během mého studia. Dále bych také poděkovala svým přátelům a všem, kteří mě během mého studia podporovali.

ANOTACE

Práce se zaměřuje na zhodnocení vývoje nástrojů pro integrovaný rozvoj území, s důrazem na programová období 2014-2020 a 2021-2027. Cílem diplomové práce je zhodnotit vývoj nástrojů pro integrovaný rozvoj území v České republice. V rámci této práce jsou analyzovány vybrané ukazatele a jejich vývoj v metropolitních oblastech a aglomeracích. Výsledky vykazují určité změny v programovém období 2021-2027, oproti předešlému programovému období 2014-2020, které tyto nástroje přinesly. Diplomová práce konstatuje podstatné změny, mezi které patří transformace Integrovaných plánů rozvoje území na Integrované územní investice, zvýšený důraz na inovace, digitalizaci a udržitelnost a změny v podpoře Komunitně vedeného místního rozvoje.

KLÍČOVÁ SLOVA

územní rozvoj, územní dimenze, Kohezní politika, integrované nástroje, Integrované územní investice, Komunitně vedený místní rozvoj, Místní akční skupiny

TITLE

Integrated territorial development

ANNOTATION

The thesis focuses on the evaluation of the development of tools for integrated territorial development, with emphasis on the 2014-2020 and 2021-2027 programming periods. The aim of the thesis is to evaluate the development of tools for integrated territorial development in the Czech Republic. Selected indicators and their development in metropolitan areas and agglomerations are analysed. The results show some changes in the programming period 2021-2027, compared to the previous programming period 2014-2020, which these instruments brought. The thesis notes significant changes, including the transformation of Integrated Territorial Development Plans into Integrated Territorial Investments, the increased emphasis on innovation, digitalisation and sustainability, and changes in the support of Community Led Local Development.

KEYWORDS

territorial development, territorial dimension, cohesion policy, integrated instruments, integrated territorial investments, community-led local development, local action groups

OBSAH

ÚVOD	11
1 VYMEZENÍ PROBLEMATIKY ÚZEMNÍHO ROZVOJE	13
1.1 Region	13
1.1.1 Vymezení regionů	13
1.1.2 Struktura regionů	14
1.1.3 Klasifikace NUTS	16
1.2 Regionální rozvoj	17
1.2.1 Strategie regionálního rozvoje	19
1.2.2 Nástroje regionální politiky v teoriích regionálního rozvoje	20
1.3 Regionální politika	21
1.3.1 Přístupy k regionální politice	23
1.3.2 Cíle a nástroje regionální politiky	24
2 ÚZEMNÍ DIMENZE V RÁMCI KOHEZNÍ POLITIKY EU	28
2.1 Kohezní politika EU	28
2.1 Principy Kohezní politiky EU	30
2.2 Etapy vývoje Kohezní politiky	32
2.3 Územní dimenze jako součást kohezní politiky	35
2.3.1 Územní dimenze v České republice	38
2.3.2 Integrovaný územní přístup	39
2.4 Integrovaný rozvoj území v ČR	41
3 ANALÝZA VÝVOJE NÁSTROJŮ PRO INTEGROVANÝ ROZVOJ ÚZEMÍ ČR	45
3.1 Metodika práce	45
3.2 Integrované nástroje v programovém období 2014-2020	50
3.2.1 Integrované územní investice (ITI)	52
3.2.2 Integrované plány rozvoje území (IPRÚ)	56

3.2.3	Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD).....	60
3.3	Integrované nástroje v programovém období 2021-2027.....	63
3.3.1	Integrované územní investice (ITI).....	64
3.3.2	Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD).....	70
3.4	Komparace území v rámci integrovaných nástrojů mezi programovými obdobími 2014-2020 a 2021-2027.....	74
	ZÁVĚR.....	80
	POUŽITÁ LITERATURA.....	82

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Regiony soudržnosti a kraje České republiky	17
Obrázek 2: Integrované nástroje v programovém období 2014-2020	51
Obrázek 3: Rozdělení MAS na území České republiky k 1. 9. 2016	61
Obrázek 4: Integrované nástroje v programovém období 2021-2027	65
Obrázek 5: Rozdělení MAS na území České republiky k 30. 4. 2021	71

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Doporučené populační hodnoty	16
Tabulka 2: Vývojové etapy regionální politiky a regionálního rozvoje	21
Tabulka 3: Přehled typů územní dimenze	36
Tabulka 4: Oblasti ITI k 1. 1. 2014	46
Tabulka 5: Oblasti IPRÚ k 1. 1. 2014	47
Tabulka 6: Oblasti ITI k 1. 1. 2021	47
Tabulka 7: Přehled absolutních ukazatelů k 1. 1. 2014	53
Tabulka 8: Dokončené projekty ITI za programové období 2014-2020	54
Tabulka 9: Přehled relativních ukazatelů k 1. 1. 2014	55
Tabulka 10: Přehled absolutních ukazatelů k 1. 1. 2014	57
Tabulka 11: Dokončené projekty IPRÚ za programové období 2014-2020	58
Tabulka 12: Přehled relativních ukazatelů k 1. 1. 2014	59
Tabulka 13: Porovnání absolutních ukazatelů k 31. 12. 2014	62
Tabulka 14: Přehled absolutních ukazatelů k 1. 1. 2021	66
Tabulka 15: Strategické projekty ITI v období 21+ k 1. 6. 2024	68
Tabulka 16: Přehled relativních ukazatelů k 1. 1. 2021	69
Tabulka 17: Porovnání absolutních ukazatelů k 31. 12. 2020	73
Tabulka 18: Změna mezi obdobími - absolutní ukazatele (v %)	76
Tabulka 19: Změna mezi obdobími - relativní ukazatele (v %)	78
Tabulka 20: Změna mezi obdobími MAS (v %)	79

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

CLLD – Komunitně vedený místní rozvoj

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EAGGF – Evropský zemědělský podpůrný a investiční fond

EFRR – Evropský fond pro regionální rozvoj

ERDF – Evropský regionální rozvojový fond

ESF – Evropský sociální fond

ESI – Evropský strukturální a investiční fond

EU – Evropská unie

FS – Fond soudržnosti

IPRÚ – Integrované plány rozvoje území

IROP – Integrovaný regionální operační program

ITI – Integrované územní investice

IZS – Integrovaný záchranný systém

Km² – Kilometr čtvereční

MAS – Místní akční skupiny

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

NUTS – Klasifikace územních statistických jednotek

OP – Operační program

RAP – Regionální akční plány

SRR – Strategie regionálního rozvoje

SUD – Udržitelný rozvoj měst

ÚDOP – Územní dimenze v operačních programech 21+

ÚVOD

Kohezní politika Evropské unie se zaměřuje na vyrovnávání rozdílů mezi regiony, podporu ekonomické, sociální a územní soudržnosti a posilování konkurenceschopnosti evropských regionů. V tomto rámci se důraz klade na integrovaný přístup. Tento přístup propojuje různé oblasti politiky, jako jsou infrastruktura, životní prostředí nebo také inovace. Umožňuje vytváření spolupráce a zvyšuje efektivitu intervencí, což je důležité pro dosažení udržitelného a vyváženého rozvoje. Kromě toho se v posledních letech klade důraz na zelenou a digitální transformaci, což se odráží i v regionálních politikách.

Integrovaný rozvoj území představuje významný koncept v rámci regionální politiky, jehož hlavním cílem je dosažení součinného a koordinovaného využití různých zdrojů a nástrojů k podpoře rozvoje specifických území. Tento přístup je zásadní nejen pro efektivní řízení regionálního rozvoje, ale také pro dosažení vyváženého a udržitelného růstu napříč Evropskou unií. V kohezní politice Evropské unie hraje územní dimenze významnou roli, protože umožňuje cílenou a strategickou podporu regionů, přičemž zohledňuje jejich specifické potřeby a rozvojový potenciál.

Aktuálnost a významnost problematiky integrovaného rozvoje území spočívá v jejím dopadu na regionální a národní politiky a ve formulaci rozvojových iniciativ na nadnárodní úrovni. Efektivní integrovaný rozvoj území může přispět k udržitelnému růstu, zlepšení kvality života obyvatel a zvýšení konkurenceschopností regionů. Tento přístup je potřebný pro řešení mnoha aktuálních výzev, včetně urbanizace, změny klimatu a hospodářských nerovností. Integrovaný rozvoj území je tedy nejen nástrojem pro snižování regionálních disparit, ale také prostředkem pro adaptaci na nové globální trendy a výzvy jednotlivých regionů, ale také celé Evropské unie.

Česká republika jako členský stát Evropské unie, využívá různé integrované nástroje a programy kohezní politiky k podpoře regionálního rozvoje. Mezi aktuální nástroje patří například Integrované územní investice (ITI) a Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD). V kontextu České republiky je tedy vhodné zhodnotit, jak byly integrované nástroje využity v minulosti a jaké jsou jejich perspektivy do budoucna.

Cílem této práce je zhodnotit vývoj nástrojů pro integrovaný rozvoj území v České republice. Nadefinovaný cíl diplomové práce byla formulována výzkumná otázka: „Jaké nastaly změny ve vývoji nástrojů pro integrovaný rozvoj území v České republice mezi programovými obdobími 2014-2020 a 2021-2027?“ Pro dosažení cílů a odpovědi na

výzkumnou otázku této diplomové práce bude použita metoda literární rešerše doplněná o analýzu dat. Analýza bude zahrnovat sběr a vyhodnocení dat z Českého statistického úřadu. Bude provedena komparativní analýza nástrojů pro integrovaný rozvoj území mezi dvěma programovými obdobími.

Tato diplomová práce je strukturována do několika klíčových kapitol. V úvodní části bude představen význam integrovaného rozvoje území. Následuje vymezení problematiky územního rozvoje, kde je podrobněji popsána územní dimenze v rámci kohezní politiky Evropské unie a její význam pro regionální rozvoj. Další kapitoly se zaměřují na analýzu vývoje nástrojů pro integrovaný rozvoj území v České republice, přičemž se soustředí na komparaci nástrojů mezi programovými obdobími 2014-2020 a 2021-2027. Práce je zakončena shrnutím hlavních závěrů a odpovědí na výzkumnou otázku.

1 VYMEZENÍ PROBLEMATIKY ÚZEMNÍHO ROZVOJE

K pochopení dané problematiky je důležité definovat základní pojmy jako je region, regionální politika a regionální rozvoj. Tato kapitola se zaměřuje na tyto pojmy a jejich význam. Nejdříve bude popsán region zahrnující i regiony soudržnosti (NUTS). Dále se podrobněji bude zabývat regionální politikou, vysvětluje základní pojmy, cíle a nástroje. Další část se pak věnuje regionálnímu rozvoji, definuje nástroje regionální politiky v teorii regionálního rozvoje. Tento přístup umožňuje hlubší pochopení strategií a metod podpory rozvoje regionů. Dále bude krátce popsána regionální ekonomie a její dvě základní skupiny teorií.

1.1 Region

Pojem region lze zařadit mezi neurčité pojmy, které nemají stálou definici. Pro vymezení tohoto pojmu je vždy důležité znát specifické požadavky. Jedná se o základní kritéria, jako jsou administrativní hranice, geografické útvary, kulturní nebo ekonomické vazby.

Region je území se stanovenými prvky. Jedná se o část jednoho státu nebo jednoho národního hospodářství oddělená od ostatních oblastí hranicemi. Existuje zde specifická funkční a související infrastruktura, a především se prosazuje společným zájmem na rozvoji regionu (Stejskal a Kovárník, 2009).

Jako region jsou označovány území různého typu na základě svých charakteristik. Takto mohou být nazývána různě velká území tedy území různého řádu. Jedná se například o území střední Evropy, v České republice o kraje nebo také území obcí s rozšířenou působností. Zde je možné také říci, že jako region lze nazývat také území, které je vymezeno z kulturního či historického hlediska. Je zde podmínka minimálního hospodářského a sociálního potenciálu, z čehož vyplývá minimální velikost regionu. Z tohoto důvodu se rozlišují regiony různého řádu, ovšem tímto řádem se rozumí jeho příslušnost k obdobně velkým regionům (Maier a kol., 2012).

Další způsob, jak se může na region v České republice nahlížet je dán zákonem č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje, který říká, že region je územní celek, vymezený územními obvody krajů a obcí, jehož rozvoj může být podporován (viz citovaný zákon).

1.1.1 Vymezení regionů

Regiony tedy je možné definovat jako geografické oblasti, které sdílejí určité společné charakteristiky, které je odlišují od okolních území. Dle těchto charakteristik se vymezuje

několik druhů regionů, které jsou definovány podle určitých kritérií. Jedná se například o geografické hranice, administrativní dělení, ekonomické, kulturní či historické podobnosti.

Regiony se dělí do více typů, přičemž hlavní dělení zahrnuje rozlišení přirozených a administrativních regionů. Za **přirozený region** se považuje geografické území s vnitřní organizací a funkcí jeho centrální části s okolním zázemím. Hlavním charakteristickým rysem je vztahová uzavřenost. Žádný region není absolutně izolovaný, proto nemůže být v tomto smyslu plně uzavřen. Každý region má určitou spojitost s jinými regiony nebo okolními oblastmi, což tvoří určitou síť propojení mezi jednotlivými regiony. Oproti tomu **administrativní regiony** jsou definovány s ohledem na správu území a z toho vyplývá potřeba zachování podobné velikosti. Z tohoto důvodu jsou označovány za umělé regiony, které často neodpovídají skutečným procesům a vztahům existujícím v daném území. Bez ohledu na to, zda se jedná o okresy, kraje či regiony soudržnosti, jde o administrativní členění s různými úrovněmi odlišnosti v porovnání s přirozenými regiony (Stejskal a Kovárník, 2009).

V klasifikaci regionů, jak ji představují Maier a kol., (2012) se rozlišují tři základní druhy regionů a to fyzické, administrativně správní a funkční. Fyzické regiony se formulují na základě podobných přírodních charakteristik a jsou ohraničeny přirozenými bariérami. Jedná se například o pohoří, pobřeží, moře, velké vodní toky nebo jezera. Administrativně správní regiony mají pevně stanovené a jasně vymezené hranice, které jsou obvykle založeny na politických a administrativních faktorech. Naopak funkční regiony jsou definovány podle fungování jednotného celku. Jsou často vymezovány na základě míst, kde přecházejí jednotlivé rozhraní a spojují se.

Podle Klapka (2019) přechod myšlení v této oblasti vedl k identifikaci dvou hlavních typů regionů – formálních a funkčních. Definice těchto regionů je dána na základě rozdílné povahy geografických informací, které formulují jejich strukturu.

1.1.2 Struktura regionů

Regiony se odlišují na základě podobnosti nebo rozdílnosti aktivit a jevů, které se v daném území vyskytují. K identifikaci regionů lze využít různé charakteristiky:

- **společné rysy** – geografické faktory, demografické aspekty, ekonomické ukazatele, sociální nebo kulturní prvky,
- **strukturální vymezení dle geografické rozlohy** – rozdělení podle velikosti (sídlo a jeho okolní oblast, celý region, státní útvar),
- **charakteristiky regionální struktury** – homogenní a heterogenní typy regionů.

Homogenní regiony jsou územní celky, které se vyznačují vnitřní podobností a vykazují podobnost ve své struktuře, což je odlišuje od okolního prostředí. Tato vnitřní podobnost je často chápána jako rovnoměrné rozložení nebo výskyt podobných vlastností, prvků nebo charakteristik a tím vytváří spojitost v jejich uspořádání (Ježek a kol., 2019). Jedná se o přístup založený na místní úrovni, který se soustředí na menší, jednotné a společensky soudržné oblasti, které často sdílejí společné tradice, pocit sounáležitosti a vzájemné potřeby nebo očekávání (Binek a kol., 2020). Je zde tedy určitý prvek stejnorodosti neboli vnitřní strukturální podobnosti. Podle Evropské charty regionálního rozvoje (ISAP, 2023) se rozlišuje několik typů homogenních regionů. Jedná se o:

Venkovská území s primární zemědělskou funkcí mají velký význam. Je klíčové zajistit v těchto oblastech vhodné podmínky pro život z hlediska ekonomického, sociálního, kulturního a ekologického. Důležité je zde rozlišovat mezi méně rozvinutými venkovskými regiony a těmi, které jsou součástí městských oblastí. Zvláštní pozornost by zde měla být věnována ochraně přírodní krajiny.

Městská území mají významný vliv na evropský rozvoj. Často se lze setkat s kontrolou jejich růstu. Harmonický rozvoj městských struktur vyžaduje neustálé dodržování územních plánů a uplatnění pravidel pro ekonomický rozvoj v souladu s životními podmínkami obyvatelstva. Zvláštní pozornost by měla být věnována zlepšování životního prostředí, rozvoji veřejné dopravy a opatřením, která by omezila nadměrnou migraci obyvatel z centrálních měst na periferie.

Pohraniční území vyžadují koordinovanou mezistátní politiku, zaměřenou na otevření hranic, podporu přeshraniční spolupráce a sdílení infrastrukturních zařízení. Státy by měly usnadňovat přímé vztahy mezi příslušnými regiony.

Horská území fungují jako velká ekologická, ekonomická, sociální a kulturní zásobárna přírodních zdrojů. Je důležité věnovat pozornost prostorovému uspořádání s ohledem na udržení rovnováhy v těchto oblastech.

Upadající území potřebují zvláštní podporu, protože se zde projevují negativní důsledky změn v průmyslových strukturách. Tyto oblasti jsou ohroženy globální konkurencí a změnami v mezinárodním obchodu.

Pobřežní území a ostrovy vyžadují specifickou politiku zohledňující rozvoj turismu a dopravy. Je důležité koordinovat urbanizaci s ohledem na ochranu životního prostředí,

specifika regionu a potřeby spojení mezi pevninou a mořem, stejně jako s možností námořní dopravy.

Oproti tomu **heterogenní regiony** představují celky, které jsou charakterizovány svou vlastní autonomií a komplexní integritou. Vymezení těchto regionů zohledňuje intenzitu propojení mezi různými územními částmi. Často se jedná o oblasti, které nazýváme „nodální regiony“, kde je důležitým faktorem propojení vzájemných vazeb mezi různými částmi území (Ježek a kol., 2013). Heterogenní region představuje relativně propojené územní celky, které se skládají ze střediska a zázemí. Tento typ regionu je charakterizován významnou vnitřní rozmanitostí jak v jádře, tak i v periférii. V různých oblastech a kritériích může být vymezení jader a obzvláště periférií odlišné (Blažek a Uhlíř, 2020).

1.1.3 Klasifikace NUTS

Klasifikace NUTS definuje tři hlavní úrovně územního členění: NUTS I, NUTS II, NUTS III. Tyto úrovně se odlišují podle velikosti obyvatelstva a slouží k hierarchickému rozdělení regionů v Evropské unii pro statistické účely. Podle Nařízení (ES) NUTS č. 1059/2003 se jedná o hierarchický systém. Začíná rozdělením členských států na větší územní jednotky úrovně NUTS I, které jsou dále rozděleny na menší jednotky NUTS II a tyto jednotky jsou ještě detailněji rozděleny na NUTS III (MMR, 2023a):

- **Úroveň NUTS I** – nejvyšší úroveň hierarchie, která zahrnuje velké regiony nebo státy EU (např. Česká republika).
- **Úroveň NUTS II** – nižší úroveň, která se dělí na menší regiony v rámci jednotlivých států, označují se jako regiony soudržnosti (např. Severovýchod).
- **Úroveň NUTS III** – nejnižší úroveň, která zahrnuje detailnější a konkrétnější regiony v rámci každého státu (např. Pardubický kraj).

Určení příslušnosti území do jednotlivých kategorií NUTS se řídí stanovenými pravidly, mezi ně patří doporučení pro minimální a maximální počet obyvatel, jak je znázorněno v Tabulce 1.

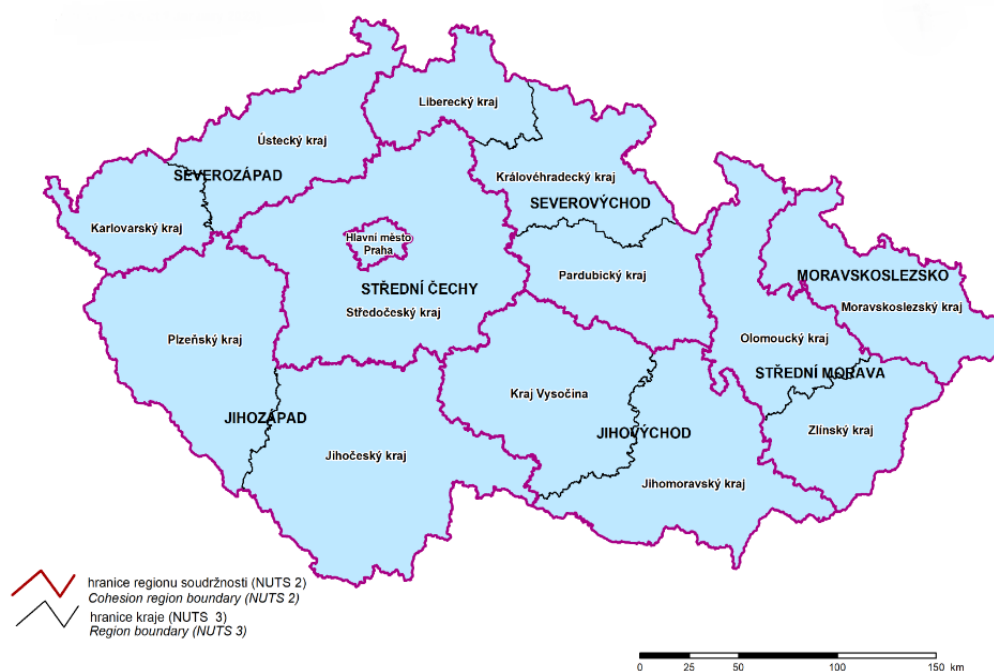
Tabulka 1: Doporučené populační hodnoty

Úroveň	Minimální počet obyvatel	Maximální počet obyvatel
NUTS I	3 000 000	7 000 000
NUTS II	800 000	3 000 000
NUTS III	150 000	800 000

Zdroj: vlastní zpracování dle DotaceEU.cz, 2023

Historicky byla Česká republika rozdělena do krajů odpovídajících úrovni NUTS III. Ovšem v důsledku vstupu do Evropské unie bylo nezbytné vytvořit mezi státem a kraji další úroveň členění odpovídající NUTS II, nyní známé jako regiony soudržnosti. Tato změna byla nutná hlavně kvůli získání přístupu k podpoře z fondů Evropské unie, která směřuje především na úroveň NUTS II v rámci cílů konvergence a částečně i regionální konkurenceschopnosti a zaměstnanosti. Obrázek 1 znázorňuje, že Česká republika jako NUTS I se skládá ze 14 krajů, které spadají do kategorie NUTS III a 8 regionů soudržnosti, které spadají do kategorie NUTS II (DotaceEU.cz, 2023).

Obrázek 1: Regiony soudržnosti a kraje České republiky

Zdroj: CZSO, 2023c

1.2 Regionální rozvoj

Regionální rozvoj představuje mnohem více než jen ekonomický růst v daném území. Je to komplexní proces, který probíhá v rámci složité sítě faktorů, tvořících specifické regiony. Regionální rozvoj je definován jako nárůst potenciálu a konkurenceschopnosti regionů, který má za cíl zlepšit životní podmínky a kvalitu života obyvatel. Tento koncept zahrnuje dynamický a harmonický rozvoj regionální struktury konkrétního území včetně jeho menších částí, jako jsou regiony a mikroregiony, s důrazem na vyrovnávání a zmenšování nerovností mezi nimi (Pavlík a kol., 2016).

Maier a kol. (2012) říká, že regionální rozvoj je široký pojem s různými definicemi a přístupy podle různých organizací a potřeb. Ačkoliv tyto definice mohou mít různé vymezení,

většinou se shodují v tom, že regionální rozvoj zahrnuje úsilí o podporu rozvoje určitého území, často realizované prostřednictvím veřejné správy. To zahrnuje snahu o zlepšení životních podmínek a ekonomické prosperity obyvatel daného regionu. Regionální rozvoj nezahrnuje pouze ekonomický rozměr, ale i sociální a infrastrukturní aspekty. Tyto složky jsou navzájem propojeny a důležité je si uvědomit, že důraz na ekonomický růst by měl být vyvážen s ohledem na sociální a infrastrukturní potřeby obyvatelstva. Hlavním cílem regionálního rozvoje je zlepšení podmínek v regionu tak, aby se udržoval nebo rostl blahobyt obyvatel.

Regionální rozvoj se typicky chápe jako cílený ekonomický rozvoj rozsáhlejšího území, než je pouhá místní obec. Je to strategická iniciativa, která spočívá v podpoře růstu socioekonomického potenciálu a úrovně daného regionu. Tento pojem je často spojován s aktivací místního rozvojového potenciálu, zvýšením konkurenceschopnosti a obecně se snaží o zlepšení sociální, ekonomické a environmentální úrovně v daném regionu. Ministerstvo pro místní rozvoj má svou vlastní definici regionálního rozvoje, vnímá jej jako dynamický a vyvážený proces zvyšování socioekonomického a environmentálního potenciálu regionů, směřující k posílení životní úrovně a kvality života jeho obyvatel. Tato snaha současně zahrnuje odstraňování nerovností a rozdílů v rozvoji mezi různými částmi regionu. Regionální rozvoj v podstatě představuje cílenou aktivitu místních subjektů, které se sjednocují ve strategickém a koordinovaném úsilí o celkové zlepšení života obyvatel daného území (Stejskal a Kovárník, 2009).

Regionální rozvoj představuje souhrnný proces, který se zabývá růstem potenciálu a konkurenceschopnosti regionů. Hlavním cílem je zlepšení životních podmínek obyvatel. Definuje se jako snaha o dynamický a vyvážený rozvoj regionální struktury s důrazem na vyrovnávání nerovností mezi regiony a mikroregiony. Tato iniciativa je spojena s aktivací místního rozvojového potenciálu a zlepšením sociální, ekonomické a environmentální úrovně v daném území. Celkově se autoři shodují na tom, že regionální rozvoj je strategické a koordinované úsilí o celkové zlepšení života v daném území.

Význam regionálního rozvoje a potřeba jeho analýzy vyvolaly potřebu zabývat se i **regionální ekonomikou**, která je relativně mladou vědní disciplínou. Vyznačuje se výraznou meziodvětvovou povahou. Zasahuje do oblastí ekonomie, geografie, sociologie a dalších disciplín a využívá přitom matematický, statistický a ekonometrický aparát (Čadil, 2010).

Capello ve své knize (2016) uvádí, že regionální ekonomii tvoří dvě základní skupiny teorií. První je lokační teorie, druhá je teorie regionálního růstu a rozvoje. Lokační teorie

zkoumá především ekonomické mechanismy související s umístěním. Má typické mikroekonomické základy a používá tradiční statický přístup. Zabývá se výběrem umístění firem a domácností. Tato teorie je spojena s obohacováním a teoretickými výstupy, které zdokonalily nástroje regionální ekonomie. Teorie regionálního růstu je ze své podstaty makroekonomická. Od čistě makroekonomických přístupů se však liší tím, že se zabývá územními rysy.

Mezi těmito dvěma odvětvími regionální ekonomie došlo k vzájemnému propojení. Novější pojetí prostoru je nazýváno jako diverzifikovaně-relační, což je most a bod maximálního vzájemného obohacování mezi dvěma tradičními odvětvími regionální ekonomiky (Capello, 2016).

1.2.1 Strategie regionálního rozvoje

Viturka a kol. (2010) uvádí, že strategie regionálního rozvoje představuje hlavní rámec pro plánování a uskutečňování rozvojových cílů v konkrétním území. Strategie slouží jako nástroj pro definování priorit, stanovování cílů a určení vhodných opatření, která pomáhají rozvoji daného regionu. Tento rozvoj pomáhá ke zlepšení života obyvatel. V návaznosti na zaměření práce bude konkrétněji popsána strategie regionálního rozvoje v České republice.

Na začátku je důležité zmínit, že strategie regionálního rozvoje v České republice je v průběhu střednědobého časového období ovlivňována její účastí v rámci regionální politiky Evropské unie. Dříve mezi hlavní cíle strategie regionálního rozvoje ČR patřily konvergence (doprava, životní prostředí), regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost (dopravní dostupnost a rozvoj) a evropská územní spolupráce (přeshraniční spolupráce, nadnárodní spolupráce).

Návrh dlouhodobé strategie pro regionální rozvoj České republiky je navržen pro časové období 2014-2027, pokrývající dva plánovací cykly Evropské unie. Hlavním cílem této strategie je podpora vyváženého a konkurenceschopného regionálního rozvoje s ohledem na jeho dlouhodobou udržitelnost a potřebnou míru sociální soudržnosti (Viturka a kol., 2010).

Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+, zkráceně SRR 21+ je hlavním národním dokumentem zaměřeným na rozvoj území v následujících sedmi letech. Vizí je identifikovat oblasti s potřebou specifického přístupu a navrhnout zásahy, které podpoří konkurenceschopnost, sníží regionální rozdíly a podpoří udržitelný rozvoj území. Tato strategie

není zaměřena na řešení všech problémů ČR, ale na klíčové oblasti, kde jsou potřeba specifické nástroje pro územní potřeby. Cílem této strategie je podpořit konkurenceschopnost a harmonický rozvoj území a napomoci k lepšímu životnímu prostředí a prosperitě obyvatel. Strategie klade důraz na územní dimenzi v rámci sektorových politik a na posílení spolupráce mezi aktéry v území. Současně se zaměřuje na rozvoj inovativních řešení a zlepšení práce s daty v oblasti regionálního rozvoje (MMR, 2023b).

1.2.2 Nástroje regionální politiky v teoriích regionálního rozvoje

Teorie regionálního rozvoje vycházejí z různých obecných metodologických přístupů, mezi které patří klasický (liberální), neoklasický, keynesiánský, neoliberalní a institucionální přístup. Tyto přístupy poskytují různé perspektivy na procesy a mechanismy podporující rozvoj regionů. **Klasický (liberální) přístup** klade důraz na volný trh a spontánní procesy tržního hospodářství. Přirozená síla trhu a konkurence povedou k efektivnímu rozdělení zdrojů a regionální nerovnosti budou postupně vyrovnávány. **Neoklasický přístup** staví na teorii trhu, klade důraz na role faktorů, jako je práce, kapitál a půda v procesu regionálního rozvoje. Trh a jeho mechanismy jsou schopny efektivně přesouvat zdroje tam, kde jsou nejvíce potřeba. **Keynesiánský přístup** se soustředí na roli státní intervence v ekonomice. Tvrdí, že stát by měl aktivně zasahovat do ekonomiky, zejména prostřednictvím fiskální a měnové politiky, aby regulovat hospodářské cykly a podpořil regionální rozvoj. **Neoliberalní přístup** zdůrazňuje omezenou roli státu v ekonomice a prosazuje deregulaci, liberalizaci obchodu a snižování vládních zásahů. Důraz klade na podporu tržních sil a soukromého sektoru jako hnacích sil regionálního rozvoje. A nakonec **institucionální přístup**, který se zaměřuje na instituce, pravidla a normy, které ovlivňují chování a rozvoj regionů. Zohledňuje sociální, politické a ekonomické instituce a jejich vliv na vývoj regionálních nerovností (Wokoun a Mates, 2006). Tyto vývojové etapy regionální politiky a regionálního rozvoje jsou porovnány v Tabulce 2.

Tabulka 2: Vývojové etapy regionální politiky a regionálního rozvoje

Obecný přístup	Regionální politika	Teorie regionálního rozvoje
Neoklasický	„dělníci za práci“, používány nástroje zvyšující mobilitu pracovních sil	Konvergenční teorie (zejména tzv. neoklasické modely)
Keynesiánský	„práce za dělníky“, nástroje podporující příliv investic ze soukromého i veřejného sektoru do problémových regionů	Divergenční teorie (např. teorie kumulativních příčin)
Neomarxistický	návrhy na opatření neomarxisté zpravidla neformulovali	Divergenční teorie (teorie nerovné směny)
Neoliberální	„podpora lokální iniciativy“, podpora malých a středních firem	Konvergenční i divergenční teorie (např. nová teorie růstu)
Institucionální	„spolupráce a inovace“, podpora malých a středních firem, šíření inovací, networking	Divergenční teorie (např. teorie výrobních okrsků, teorie učících regionů)

Zdroj: vlastní zpracování dle Blažek a Uhlíř, 2020

1.3 Regionální politika

Regionální politika může být chápána z různých hledisek a existuje řada definic tohoto pojmu. Jedním z pohledů je, že regionální politika představuje soubor investic, které jsou přímo i nepřímo prováděny státem, regiony, městy či obcemi. Tyto investice jsou zaměřeny na strategické uspořádání ekonomických i mimoekonomických aktivit v určitém území s cílem optimalizovat jeho prostorovou strukturu a rozvoj (Viturka a kol., 2010). Jedná se tedy o soubor cílů, opatření a prostředků, které směřují k vyrovnání výrazných socioekonomických disparit mezi jednotlivými regiony. Tento přístup zahrnuje veškeré veřejné zásahy, jež se snaží upravit geografické rozložení ekonomických aktivit tedy, které se snaží napravit určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky pro dosažení dvou na sebe závislých cílů – dosažení ekonomického růstu a zároveň zlepšení sociální rovnosti ve využívání sociálních výhod (Pavlík a kol., 2016).

Regionální politika se zaměřuje zejména na zlepšení investic v méně rozvinutých regionech. Dopady regionální politiky na místní regionální rozvoj mohou výrazně ovlivňovat různé odvětví a oblasti. Je klíčové pečlivě zhodnotit velikost a prostorovou strukturu všech možných dopadů dané regionální politiky. Realizace regionální politiky často probíhá

prostřednictvím poskytováním finančních prostředků veřejného sektoru, a to především v zaostávajících oblastech, které jsou zhodnoceny jako potencionální kandidáti na regionální finanční podporu (McCann, 2013).

Veškeré definice ovšem vnímají regionální politiku jako plánovanou činnost organizací nebo zástupců ve veřejné správě, směřující k podpoře ekonomického růstu v daném spravovaném území. Regionální politika je obvykle založena na jasně stanovených cílech a využívá rozmanité nástroje, které mohou tyto organizace používat. Je zřejmé, že definice regionální politiky se vyvíjí, přičemž teoretické přístupy a historické kontexty hrají klíčovou roli v utváření tohoto politického směřování (Stejskal a Kovárník, 2009).

Z výše uvedeného je zřejmé, že regionální politika se v průběhu času vyvíjela a je zde zřejmá snaha podpořit ekonomický růst a harmonizaci rozvoje v jednotlivých regionech. Tato politika je charakterizována jako plánovaná aktivita prováděna institucemi veřejné správy. Tyto instituce využívají různé nástroje s cílem optimalizovat prostorovou strukturu a dosáhnout vyrovnání socioekonomických disparit mezi regiony. Především je kladen důraz na strategické investice, které jsou realizovány na úrovni státu, regionů, měst a obcí, a které směřují k úpravě geografického rozložení ekonomických aktivit. Zásadní roli v utváření regionální politiky hrají teoretické poznatky a historické souvislosti, které ovlivňují její směřování a strategické cíle v průběhu času.

Podle Viturka a kol. (2016) regionální politika v praxi využívá dlouhodobých a komplexních programů zaměřených na rozvoj, které jsou strukturovány do priorit a specifických opatření s ohledem na rozpočet. Tato politika se řídí několika principy:

- 1. Princip doplňkovosti a koordinace:** Pomoc ze strany Evropské unie doplňuje a koordinuje priority členských států, aby bylo dosaženo vzájemně propojených cílů EU s důrazem na efektivní využívání finančních prostředků z fondů EU.
- 2. Princip programování:** Prioritní cíle jsou stanoveny ve víceletých programových dokumentech, jako jsou národní/regionální rozvojové plány, strategické rámce a operační programy, které slouží jako koncepční nástroje pro podporu rozvoje regionů.
- 3. Princip partnerství:** Pomoc je poskytována za úzké spolupráce mezi Komisí EU, členskými státy a dalšími příjemci podpory, což zahrnuje spolupráci s ostatními subjekty podle zásady subsidiarity.
- 4. Princip územní úrovně provádění:** Členské státy jsou odpovědné za provádění operačních programů, což umožňuje účinnou realizaci na místní úrovni.

5. **Princip proporcionální intervence:** Finanční a správní zdroje jsou přidělovány podle celkových výdajů na jednotlivé operační programy.
6. **Princip sdílené řízení:** Rozpočet EU je spravován v rámci sdíleného řízení mezi Komisí a členskými státy, podle finančního nařízení Rady EU o souhrnném rozpočtu.
7. **Princip adicionality:** Pomoc EU je zaměřena na doplňování a posilování prostředků příjemce, což ho motivuje k odpovědnému a efektivnímu využití.
8. **Princip rovnosti a nediskriminace:** Přístup k fondům EU je zajištěn bez diskriminace na základě pohlaví a dalších kritérií.
9. **Princip udržitelného rozvoje:** Cíle regionální politiky musí být v souladu s principy udržitelného rozvoje.

1.3.1 Přístupy k regionální politice

Přístupy v regionální politice se dělí na dva hlavní typy. Na tradiční a akcelerační přístup. **Tradiční přístup** spočívá v intervencích státu do regionálních otázek a ve snaze koordinovat vztahy mezi státem, regiony a odvětvími. Tento přístup se soustředí na vyrovnání socioekonomických rozdílů mezi regiony a vytváření rovných podmínek pro život obyvatel. V tomto případě rozlišuje dle Pavlík a kol., (2016) tři typy problematických regionů:

- **depresivní** – oblasti, které trpí výrazným ekonomickým úpadkem a nízkou úrovní zaměstnanosti,
- **zaostávající** – oblasti, které nejsou schopny dosáhnout očekávané úrovně rozvoje v porovnání s ostatními regiony, ekonomické nerovnosti,
- **přetížené** – nadměrný nápor ekonomických aktivit, které často vedou k různým problémům (např. nižší investice, ekonomické nerovnosti).

Státní intervence a programy rozvoje mají regulovat a vyrovnávat rozvoj regionů.

Naopak **akcelerační přístup** regionální politiky preferuje liberalismus a aktivní zapojení tržních sil do regionálního rozvoje. Tento přístup se zaměřuje na deetatizaci, deregulaci a decentralizaci hospodářského života, podporuje soukromý sektor a vlastní ekonomický potenciál regionu. Cílem je vytvoření efektivního prostorového ekonomického systému s důrazem na tržní mechanismy a podnikání. Tímto způsobem se snaží minimalizovat problémové regiony a posilovat místní iniciativu a vlastní zdroje při podpoře rozvoje (Pavlík a kol., 2016).

Tato dvojice přístupů v regionální politice reflektuje rozdílný přístup k regulaci regionálních disparit a k roli státu v ekonomickém rozvoji. Tradiční přístup zdůrazňuje roli

státních intervencí a přerozdělovacích procesů, zatímco akcelerační přístup preferuje aktivní zapojení tržních sil a podnikání v regionálním rozvoji (Pavlík a kol., 2016).

Regionální politika se historicky a často i v současnosti vnímá dvěma hlavními přístupy. První, tradiční pojetí vidí regionální politiku především jako prostředek pro redistribuci zdrojů mezi různými oblastmi. Tento přístup však není zárukou, že regionální pomoc dostanou přímo ti nejpotřebnější obyvatelé, a může také přinést finanční výhody spíše jiným skupinám. Druhý přístup k regionální politice se zaměřuje na podporu ekonomického růstu zaostávajících oblastí. Tento pohled vnímá regionální politiku jako prostředek pro podporu ekonomické změny v daném regionu s cílem redistribuce ekonomických aktivit a zlepšení výkonnosti místní ekonomiky (Blažek a Uhlíř, 2020).

Tradiční pohled na regionální politiku se soustředí na vyrovnávání socioekonomických rozdílů mezi oblastmi a vytváření rovných podmínek pro život obyvatel. Stát zde reguluje rozvoj problematických regionů a podporuje soukromý kapitál, omezuje lokalizaci firem či buduje infrastrukturu. Akcelerační přístup k regionální politice naopak prosazuje liberalismus, podporuje tržní mechanismy a podnikání v problematických oblastech. Oba přístupy se mění podle aktuálních potřeb rozvoje regionů, s důrazem na růstové či vyrovnávací cíle. Vyspělé tržní ekonomiky vyžadují organické propojení změn v ekonomické struktuře regionů s regulací rozvoje a podporou podnikání (Wokoun a Mates, 2006).

Souhrnně lze konstatovat, že tradiční přístup staví na státních intervencích a koordinaci mezi státem, regiony a odvětvími, s cílem vyrovnat socioekonomické rozdíly mezi regiony. Identifikuje tři typy problémových regionů (depresivní, zaostávající a přetížené) a snaží se regulovat rozvoj těchto oblastí. Naopak, akcelerační přístup zdůrazňuje zapojení tržních sil do regionálního rozvoje, podporuje soukromý sektor a autonomii regionů. Tímto způsobem se snaží minimalizovat problémové oblasti a posilovat místní iniciativu a ekonomické zdroje. Tradiční přístup upřednostňuje státní intervence a přerozdělování, zatímco akcelerační přístup preferuje aktivní účast trhu a podnikání v regionálním růstu.

1.3.2 Cíle a nástroje regionální politiky

Regionální politika představuje důležitý nástroj ve snaze o dosažení vyváženého a udržitelného rozvoje různých oblastí v rámci jednoho státu či regionu. Její cíle se zaměřují na podporu ekonomického, sociálního a prostorového rozvoje, snaží se eliminovat nerovnováhy mezi regiony a posilovat jejich konkurenceschopnost. Tato politika se snaží vytvořit příznivé podmínky pro podnikání, investice, vzdělávání a kvalitu života obyvatel v jednotlivých

oblastech. Cílem je vytvořit udržitelné a vyvážené prostředí, které maximalizuje potenciál každého regionu a přispívá ke společnému prospěchu a rozvoji celého území.

Cíle regionální politiky

Cíle regionální politiky vycházejí z identifikace hlavních problémů v různých regionech a přístupu státní hospodářské politiky. Tyto cíle jsou formulovány tak, aby bylo možné je konkrétně stanovit pro jednotlivá období a následně sledovat jejich dosažení. Z těchto cílů se odvozují opatření, která jsou prováděna v rámci regionální politiky. Mezi základní opatření patří například investice do technické infrastruktury v daném regionu (Wokoun a Mates, 2006). Podle Pavlíka a kol. (2016) se cíle regionální politiky odvozují z identifikace hlavních regionálních problémů v daných oblastech a jsou spojeny s celkovým konceptem hospodářské politiky státu. Konkrétní cíle bývají formulovány tak, aby bylo možné je konkrétně definovat a následně měřit jejich splnění. Často se jedná o snahu o zmenšení výrazných rozdílů mezi jednotlivými regiony, například v oblastech nezaměstnanosti, příjmů a hrubého domácího produktu na obyvatele. Kromě toho se formulují dílčí cíle, jako podpora podnikatelských aktivit, zdokonalení technické infrastruktury, podpora bytové výstavby nebo zlepšení ekologické situace v daném regionu.

Cíle regionální politiky jsou odvozeny z identifikace klíčových problémů v různých regionech a jsou spojeny s celkovou strategií státní hospodářské politiky. Tyto cíle jsou specificky formulovány tak, aby bylo možné je konkrétně definovat, měřit a sledovat jejich splnění v průběhu časových období. Hlavním záměrem regionální politiky je často snížení významných rozdílů mezi jednotlivými regiony, a to především v oblastech jako je nezaměstnanost, příjmy a hrubý domácí produkt na obyvatele. Autoři se shodují v identifikaci problémů, kdy oba souhlasí s tím, že cíle regionální politiky vycházejí z identifikace hlavních problémů v jednotlivých regionech. Dále se oba přístupy shodují, že cíle regionální politiky jsou spojeny s celkovým přístupem státní hospodářské politiky. A oba pohledy zdůrazňují potřebu specifické formulace cílů, které lze měřit a sledovat v průběhu času, aby bylo možné kontrolovat jejich splnění.

Nástroje regionální politiky

Pavlík a kol. (2016) popisuje, že nástroje regionální politiky mají za cíl podporovat rozvoj různých regionů. Vycházejí z cílů regionální politiky a slouží k dosažení těchto cílů. Mezi základní opatření regionální politiky obvykle patří investice do technické infrastruktury v daných oblastech. Tyto nástroje jsou zaměřeny na přilákání kapitálu a podnikatelských aktivit

do regionu, podporu využití vnitřních rozvojových zdrojů a stabilizaci obyvatelstva v daném regionu. Nástroje regionální politiky se obvykle dělí do tří hlavních skupin:

1. Makroekonomické nástroje: Tento druh nástrojů zahrnuje fiskální politiku (např. snížení daní v určitých podporovaných regionech), monetární politiku (např. usnadnění přístupu k úvěrům ve vybraných oblastech) a protekcionismus (např. stanovení dovozních limitů na produkty v regionech s ekonomickým úpadkem (Pavlík a kol., 2016)).

Makroekonomické nástroje v regionální politice jsou většinou omezené a jejich uplatnění není plně v moci regionálních představitelů. Tyto prostředky jsou spíše závislé na celostátní hospodářské politice a regionální subjekty mají jen malý vliv na jejich provádění. Například fiskální politika, jako regionalizace daní nebo snížené sazby v určitých regionech, monetární politika, která usnadňuje přístup k úvěrům v konkrétních oblastech, a protekcionismus, který se týká uvalení dovozních limitů a cel na produkty vyráběné v upadajících regionech, jsou kontrolovány na úrovni celého státu. To může mít za následek snahu ekonomických subjektů přesouvat své aktivity nebo pracovní sílu do oblastí s výhodnějšími podmínkami. Tím by se problémy pouze přemísťovaly, aniž by bylo dosaženo skutečného řešení (Stejskal a Kovárník, 2009).

2. Mikroekonomické nástroje: Tyto nástroje ovlivňují rozhodování ekonomických subjektů o jejich lokalizaci. Sem patří realokace pracovní síly například částečná úhrada nákladů na stěhování pracovníků a realokace kapitálu například kapitálové subvence, snížené daně (Pavlík a kol., 2016). Hlavním účelem mikroekonomických nástrojů je ovlivňování rozhodnutí ekonomických subjektů ohledně jejich prostorového umístění. Nástroje lze rozdělit do dvou hlavních skupin: nástroje, které ovlivňují pohyb pracovní síly a nástroje, které ovlivňují pohyb kapitálu. Tyto nástroje obvykle nabývají formy specifických finančních podpor. Když tyto prostředky pocházejí z veřejného rozpočtu, představují konkrétní aspekt fiskální politiky, tedy jednoho z makroekonomických nástrojů. Finanční prostředky mohou být alokovány také z rozpočtů regionálních nebo místních úřadů. Hlavním cílem mikroekonomických nástrojů je obnovení rovnováhy na regionálních pracovních trzích, a to prostřednictvím ovlivňování obou stran tohoto vztahu – tedy pracovní síly a kapitálu (Wokoun a Mates, 2006).

3. Ostatní nástroje: Sem spadají administrativní nástroje, například správní rozhodnutí o zastavení nevhodné ekonomické činnosti a institucionální nástroje, například podpora regionálních rozvojových agentur.

Širší klasifikace nástrojů regionální politiky zahrnuje sedm hlavních kategorií nástrojů, které jsou běžně využívány na národní úrovni, jako jsou infrastrukturní pomoc, finanční podněty, restriktivní prostředky, decentralizace vládních úřadů, regionální alokace veřejných investic a zakázek, regionální rozvojové agentury a makropolitické nástroje (Pavlík a kol., 2016).

2 ÚZEMNÍ DIMENZE V RÁMCI KOHEZNÍ POLITIKY EU

Tato kapitola bude sloužit jako hlavní prvek pro pochopení prostoru, v němž Kohezní politika EU působí a jakým způsobem se snaží o dosažení rovnováhy a udržitelného rozvoje na evropské úrovni. První část kapitoly se věnuje obecnému pohledu na Kohezní politiku, popisuje její vznik, cíle a hlavní nástroje financování, jako jsou Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR), Evropský sociální fond (ESF) a Fond soudržnosti (FS). Dále bude zmapován vývoj této politiky skrz pět klíčových etap od jejího počátku v roce 1958 až po současnost, včetně pohledu na nové programové období 2021-2027. Další část se detailněji věnuje cílům a principům Kohezní politiky zahrnující snahy o dosažení ekonomické, sociální a územní soudržnosti v rámci Evropy. Zaměřuje se také na integrovaný přístup k územním otázkám a nástroje, které jsou v tomto kontextu využívány. Územní dimenze vytváří prostor pro přístup k rozvoji regionů, s důrazem na jejich specifika a potenciál.

2.1 Kohezní politika EU

Základní Smlouva definuje Kohezní politiku EU jako prostředek k podpoře vyváženého a harmonického rozvoje s důrazem na snižování sociálních a ekonomických disparit mezi regiony. Tato politika má za cíl podporovat dlouhodobý, udržitelný růst a prosperitu v evropských regionech. Současně se také zaměřuje na odstranění bariér růstu a usnadnění strukturálního přizpůsobování. Kohezní politika se také snaží čerpat investice v souladu s prioritami EU. Tato politika slouží jako klíčový nástroj pro mobilizaci územního potenciálu v rámci evropské integrace. Investuje do zlepšení kapacit národních a regionálních administrativ. Hraje také významnou roli v celkovém rámci hospodářské politiky Evropské unie, spolu s opatřeními na mikroekonomické a makroekonomické úrovni. Svou podporou může napomoci hladkému přechodu k ekonomice, která je nejen „chytřejší“, ale také „zelenější“ v celé Evropě (Zahradník, 2017). Kohezní politika Evropské unie, která je známá také jako politika hospodářské, sociální a územní soudržnosti EU, se zaměřuje na snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje různých regionů. Jejím cílem je snižovat ekonomické nerovnosti mezi nejvíce znevýhodněnými regiony a posilovat hospodářskou, sociální a územní soudržnost za účelem podpory harmonického rozvoje Evropské unie (DotaceEU, 2024e).

Kohezní politika EU se zaměřuje na zajišťování rovnosti v jednotlivých zemích. Její financování se zaměřuje na podporu regionů EU, kde hrubý domácí produkt na obyvatele dosahuje hodnoty pod průměrem EU. Pro méně rozvinuté oblasti je poskytována specifická

forma podpory, aby mohly plně využít svůj potenciál a zaručit vysokou kvalitu života pro všechny občany EU (European Investment Bank, 2024).

Celkově lze říci, že Kohezní politika EU zastává hlavní úlohu při podpoře vyváženého a harmonického rozvoje v rámci celé Evropské unie. Její důraz na snižování disparit mezi regiony, podporu udržitelného růstu a odstraňování bariér ji dělá nenahraditelným nástrojem pro dosažení ekonomické, sociální a územní soudržnosti. Své územní přístupy propojuje s celkovou hospodářskou politikou EU a investuje do zlepšení administrativních kapacit. Tímto způsobem představuje klíčový prvek pro dosažení chytřejší a zelenější ekonomiky, a to pomocí mobilizace územního potenciálu a podpory regionálního rozvoje v souladu s prioritami Evropské unie.

Fondy Evropské unie představují hlavní nástroj pro realizaci evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Skrze tyto fondy se rozdělují finanční prostředky s cílem snižovat ekonomické a sociální rozdíly mezi členskými státy a jejich regiony. Mezi strukturální a investiční fondy jsou řazeny: Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, Fond soudržnosti, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, Evropský námořní a rybářský fond, Fond solidarity a Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci. Pro hlubší pochopení problematiky budou podrobněji popsány první tři fondy, jelikož představují klíčové nástroje v dané oblasti (DotaceEU, 2024d).

Finance z fondů Evropské unie jsou čerpány prostřednictvím Operačních programů (OP), což jsou plány cílených intervencí navržené k podpoře rozvoje konkrétních regionů. Struktura OP je přizpůsobena hlavním oblastem, které mají být podporovány, a odráží tak potřeby cíleného rozvoje (ERA, 2024).

Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR)

Tento fond se zaměřuje na modernizaci a posilování ekonomiky prostřednictvím podpory investičních a infrastrukturních projektů. Těmi mohou být například výstavba dopravních sítí, odstranění ekologických zátěží, inovace v podnikatelském sektoru, modernizace infrastruktury v oblasti zdravotní péče nebo zavádění elektronické veřejné správy (DotaceEU, 2024d).

EFRR tedy představuje klíčový nástroj pro vyrovnávání disparit a podporu zaostávajících regionů a upadajících průmyslových oblastí v rámci Evropy. Hlavním cílem

EFRR je redukovat socioekonomické nerovnosti a posilovat konkurenceschopnost těchto regionů (ERA, 2024).

Evropský sociální fond (ESF)

Evropský sociální fond se zaměřuje na podporu aktivit v oblasti zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů, s důrazem na neinvestiční projekty. Mezi tyto projekty patří například rekvalifikace pro nezaměstnané, speciální programy pro osoby se zdravotním postižením a další znevýhodněné skupiny obyvatel. ESF také podporuje vytváření inovativních vzdělávacích programů pro zaměstnance, rozvoj institucí poskytujících zaměstnanecké služby a vývoj nových vzdělávacích programů. Hlavním cílem je především posílení lidských zdrojů a podpory sociálního začleňování (DotaceEU, 2024d).

ESF hraje klíčovou roli v posilování hospodářské a sociální soudržnosti tím, že aktivně přispívá k zvyšování zaměstnanosti a vytváření pracovních příležitostí. ESF představuje důležitý nástroj, jehož finanční prostředky jsou zaměřeny na podporu široké škály iniciativ (ERA, 2024).

Fond soudržnosti (FS)

Fond soudržnosti neboli Kohezní fond je na rozdíl od předchozích zaměřen na podporu rozvoje ekonomicky chudších států, nikoli konkrétních regionů. Podobně jako u EFRR se i z FS financují investiční projekty, které jsou zaměřeny především na rozsáhlejší dopravní infrastrukturu, jako jsou transevropské sítě. Další oblasti podpory zahrnují ochranu životního prostředí a na oblast energetické účinnosti a obnovitelné zdroje (DotaceEU, 2024d).

Tímto se FS stává klíčovým nástrojem pro snížení ekonomických a sociálních rozdílů, mezi členskými státy EU a odporuje celkovou konvergenci v rámci Evropské unie (ERA, 2024).

2.1 Principy Kohezní politiky EU

Kohezní politika EU, zaměřená na snižování regionálních disparit a posilování soudržnosti mezi členskými státy, se řídí pěti klíčovými principy:

Princip programování a plánování znamená, že kohezní politika uplatňuje komplexní přístup k řešení problémových regionů. Finanční prostředky fondů nejsou rozdělovány na jednotlivé projekty, ale jsou alokovány na základě víceletých a víceoborových programů, které předkládá vláda členské země Evropské komisi. Na realizaci konkrétního programu je společně

s principem koncentrace zajištěno, že všechny Strukturální fondy spolupracují na realizaci konkrétního programu podle potřeby (OP VK, 2013).

Proces programování by měl probíhat ve dvou fázích. V první fázi by Evropská komise měla vytvořit celkovou strategii, která zahrnuje ekonomické, sociální a teritoriální dimenze partnerství na národní úrovni. Tato strategie by měla identifikovat priority, které poskytují rámec pro alokaci finančních prostředků podle daných priorit. Ve druhé fázi by programování bylo decentralizováno na relevantní úrovně. Jedná se například o regionální nebo městské úrovně. Pro problémové regiony zůstává programování klíčovým nástrojem pro dosažení pozitivních výsledků v oblasti hospodářského, sociálního a teritoriálního rozvoje (Zahradník, 2017).

Princip partnerství je zásadní pro efektivní poskytování pomoci, která vyžaduje úzkou spolupráci mezi Evropskou komisí a členskými státy EU. Tato spolupráce vyžaduje blízkou koordinaci mezi příjemci podpory a dalšími relevantními subjekty (Viturka a kol., 2010). Tento princip zdůrazňuje, že programy nejsou pouze vyjádřením stanoviska vlády daného členského státu. Výsledné programy vznikají pomocí konzultačního procesu, kde jsou návrhy programů široce konzultovány se všemi relevantními subjekty a zapojenou veřejností (Zahradník, 2017).

Princip koncentrace klade důraz na efektivní využívání finančních prostředků k dosažení stanovených cílů. Cílem je především zabránit rozptýlu prostředků na množství menších a méně významných projektů. Jde o snahu zaměřit hlavní investice do regionů s největšími problémy, preferuje projekty, které přinášejí maximální užitek (OP VK, 2013). Koncentrace spočívá v tom, že základní jednotkou je operační program, ne však samotný projekt. Operační program by měl být komplexní a ucelený. Dosažené výsledky by se poté měly převážně vztahovat k nim (Zahradník, 2017).

Princip doplňkovosti má za cíl zajistit, že finanční prostředky poskytované ze strukturálních fondů EU nejsou využity jako náhrada za národní strukturální dotace. Což znamená, že prostředky z těchto fondů slouží pouze jako doplněk k národním výdajům členských států. Tyto státy musí poskytovat finanční informace potřebné k ověření dodatečnosti při plánování a pravidelně během provádění pomoci. Členské státy nesmí snižovat vlastní výdaje, například nesmí omezit výdaje na dopravní infrastrukturu (OP VK, 2013).

Princip hodnocení, monitorování a transparentnosti je zaměřen na zajištění maximální účinnosti využívání zdrojů EU a transparentnosti této efektivity. Mezi způsoby hodnocení patří monitorování před, během a po dokončení projektů. Hodnocení lze také chápat jako proces

výběru projektů z mnoha žádostí. Klíčovým faktorem je definování kompetence hodnotících orgánů a jejich oddělení od jiných implementačních fází (Zahradník, 2017).

2.2 Etapy vývoje Kohezní politiky

Vývoj Kohezní politiky EU lze rozčlenit do zhruba pěti etap, které úzce souvisí s průběhem, tempem, intenzitou ekonomické integrace Evropského společenství a Evropské unie.

První etapa: 1958-1974

První etapa regionální politiky je možné časově vymezit od okamžiku vzniku Evropského společenství v roce 1958 do roku 1974, tedy do období rozhodnutí o vzniku Evropského regionálního rozvojového fondu (ERDF) – do té doby nejvýznamnějšího zdroje financování a klíčového aktéra korporátní regionální politiky. Během této etapy bylo zásadní zaměření regionální politiky spočívající ve zvýšení národních zdrojů pro regionální činnosti. Regionální politika byla řešena na autonomním základě každého členského státu (Zahradník, 2017).

V roce 1958 vznikl Evropský sociální fond, následovaný Evropským zemědělským podpůrným a záručním fondem (EAGGF) o čtyři roky později a v roce 1975 Evropským fondem pro regionální rozvoj. Politika soudržnosti začala nabývat významu až v 70. letech, kdy se do Evropského společenství připojily země s méně rozvinutými ekonomikami nebo výraznými regionálními rozdíly jako například Velká Británie, Dánsko a Irsko. V roce 1972 byl přijat dokument, který označil regionální politiku za klíčový prvek posilování Společenství (Úřad vlády ČR, 2021).

Druhá etapa: 1975-1988

Druhá etapa kohezní politiky EU, představující období let 1975-1988, byla významně ovlivněna několika klíčovými událostmi. Jednou z nich bylo rozšíření Evropského společenství v roce 1973, což vedlo k různým požadavkům nových členů. Velká Británie prosazovala kompenzaci za své vysoké příspěvky a nízké zisky ze Společné zemědělské politiky. I zde hrál klíčovou roli Evropský regionální rozvojový fond (EFRR), který napomohl k financování programů řešící důsledky ekonomických přeměn a přispíval k integračním procesům, jejichž cílem bylo snižování regionálních rozdílů. V této době se také objevovaly prvky meziregionální přeshraniční spolupráce. Celkově lze konstatovat, že druhá etapa Kohezní politiky položila základy pro skutečnou regionální politiku EU s důrazem na princip koheze (Zahradník, 2017).

Třetí etapa: 1989-1999

Wokoun a kol. (2011) uvádí, že v přechodu mezi druhou a třetí etapou regionální politiky došlo k propojení s částmi sociální a zemědělské politiky. Koordinace mezi nimi byla nezbytná pro odstranění nízké úrovně vzájemné harmonie. Podle Zahradníka (2017) třetí etapa Kohezní politiky byla charakterizována plnohodnotným víceletým programovacím obdobím, kdy byly uplatňovány cíle a zásady formulované v předešlých letech. Víceletá finanční perspektiva 1989-1993 a programovací období kohezní politiky se opíralo o pět prioritních cílů:

- 1. Podpora rozvoje a strukturálních změn v závislých regionech** - zaměřeno na regiony s HDP nižším než 75 % průměru EU, s podporou v oblasti investic, malých podniků, infrastruktury, vzdělávání, výzkumu a životního prostředí.
- 2. Strukturální konverze průmyslově postižených regionů** - zaměřeno na regiony s nadprůměrnou nezaměstnaností a poklesem průmyslových pracovních příležitostí.
- 3. Boj s dlouhodobou nezaměstnaností** - horizontální podpora integrace mladých a ohrožených lidí na trhu práce.
- 4. Přizpůsobení pracovních sil změnám v průmyslu** - horizontální podpora rekvalifikací a odborných kurzů.
- 5. Podpora rozvoje venkova** - zaměřeno na diverzifikaci ekonomiky venkovských oblastí a zlepšení životních podmínek.

V roce 1992 měla klíčový vliv Maastrichtská smlouva, která vytvořila pevný rámec pro ekonomickou a sociální kohezi v Evropském společenství. Smlouva stanovila kritéria pro hospodářskou a rozpočtovou konvergenci. To posílilo solidaritu mezi členskými státy, zejména vůči Španělsku, Řecku, Irsku a Portugalsku. Kohezní politika tak získala stabilní postavení v evropském legislativním systému a stala se klíčovým prvkem Evropského společenství. V návaznosti na uvedené byly jako součást víceletého finančního a programového rámce 1994-1999 uplatněny priority: podpora regionů zaostávajících v socioekonomickém rozvoji, podpora průmyslově postižených regionů a jejich konverze, boj s nezaměstnaností a integrace mladých lidí do pracovního procesu, podpora přizpůsobení pracovních sil změnám v průmyslu, podpora rozvoje venkova, rozvoj a změny v regionech s extrémně nízkou hustotou obyvatelstva.

Čtvrtá etapa: 2000-2013

Ve čtvrté etapě vývoje Kohezní politiky EU, která probíhala v letech 2000-2013, došlo k významnému rozšíření EU v letech 2004-2013. Toto rozšíření bylo bezprecedentní a představovalo výzvy pro kohezní politiku, která se musela přizpůsobit novým podmínkám.

Respektive, přijetí nových členů s odlišnými ekonomickými podmínkami vyžadovalo přepracování kohezní politiky. Tato etapa zahrnuje dvě programovací období, 2000-2006 a 2007-2013 (Zahradník, 2017).

V programovém období 2000-2006 byly stanoveny tři hlavní cíle a to:

- **Cíl 1:** Podpora rozvoje a strukturálních změn v zaostávajících regionech.
- **Cíl 2:** Podpora ekonomické a sociální přeměny regionů s těžkostmi.
- **Cíl 3:** Úprava a modernizace politiky a systémů vzdělávání, výcviku a zaměstnanosti.

Během druhého programového období (2007-2013) čtvrté etapy došlo k další reformě Kohezní politiky, která se zaměřila na redukci a konkrétní formulaci klíčových cílů regionální politiky. Tato reforma přinesla jasně definované cíle, mezi něž patřily:

- **Cíl 1:** Konvergence.
- **Cíl 2:** Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.
- **Cíl 3:** Evropské územní spolupráce.

Tímto způsobem byla politika účinněji zaměřena na dosažení konkrétních výsledků a potřeb Evropské unie v daném období (Wokoun a kol., 2011).

Pátá etapa: 2014-2020

V období programování 2014-2020 se otevírá další kapitola kohezní politiky, která reaguje na závěry a dopady nedávné ekonomické krize. Tato etapa je pevně zaměřena na výkonnost, efektivitu a úspornost. Zatímco kohezní politika stále podporuje nejméně rozvinuté regiony, solidarita s nimi není tak výrazná jako v předchozím období. V programovém období 2014-2020 došlo k novým prvkům, včetně obnovené úrovně partnerství s iniciativami pro venkov a rybářství. Tato dohoda byla zahrnuta do Dohody o partnerství, ačkoli fondy zůstaly podobné jako v předchozím období. Ačkoliv objem finančních prostředků na kohezní politiku poprvé snížil, tato etapa přinesla nové prvky a zdůraznila potřebu větší efektivity a výkonnosti v dosahování cílů politiky (Zahradník, 2017).

V této etapě se v rámci Kohezní politiky poprvé výrazněji objevuje problematika integrovaného rozvoje území, kdy integrované nástroje sloučily dříve oddělené fondy a programy do jediného rámce, čímž se usnadnila koordinace a redukovala se administrativní zátěž. V souvislosti s integrovaným rozvojem území bylo využíváno hned několik zdrojů financování, jednalo se především o fondy EFFR, ESF a FS (Úřad vlády ČR, 2021).

Období 2021-2027

V současné době probíhá programové období 2021-2027. Přes počáteční zdržení začal od roku 2022 postupný proces vyhlášení výzev přes všechny příslušné oblasti. Tyto programy reflektují aktuální trendy, jako je přechod k udržitelnější ekonomice a důsledky pandemie COVID-19. Přechod k udržitelnější ekonomice zahrnuje opatření zaměřená na snížení emisí skleníkových plynů, ochranu přírodních zdrojů a podporu obnovitelných zdrojů energie. V reakci na pandemii COVID-19 programy také zohledňují potřebu obnovy ekonomiky a společnosti po krizi, posílení odolnosti vůči budoucím krizím a podporu odvětví zasažených pandemií, jako jsou zdravotnictví, cestovní ruch a malé podniky. Tyto trendy jsou zohledněny v prioritách a opatřeních obsažených v rámci těchto programů, aby se zajistilo, že evropské regiony a ekonomiky jsou lépe vybaveny pro budoucí výzvy a příležitosti (DotaceEU, 2024c).

V současné době Kohezní politika EU usiluje o dosažení těchto pěti obecných cílů (DotaceEU, 2024c):

- 1. Inteligentnější Evropa** – podpora inovací, rozvoj digitalizace, ekonomická transformace a podpora malých a středních podniků.
- 2. Zelenější, bezuhlíková Evropa** – oběhové hospodářství, čistá městská mobilita, úspory energie a obnovitelné zdroje.
- 3. Propojenější Evropa** – efektivní mobilita, rozšíření strategických dopravních a digitálních sítí.
- 4. Sociálnější Evropa** – vyšší kompetence, odbornější dovednosti, rozvoj vzdělávání, podpora sociálního začleňování a rovný přístup ke zdravotní péči.
- 5. Evropa bližší občanům** – podpora místně vedených strategií rozvoje, udržitelný rozvoj měst v EU.

2.3 Územní dimenze jako součást kohezní politiky

Územní dimenze je klíčovým prvkem veřejné politiky nebo operačních programů s ohledem na specifické výchozí podmínky a cíle jednotlivých typů území. Zaměřuje se na prostorové aspekty rozvoje, které berou v úvahu geografické, sociální, ekonomické a environmentální charakteristiky konkrétních oblastí. Cílem tohoto přístupu je podporovat vyvážený rozvoj regionů v souladu s jejich individuálním potenciálem a možnostmi rozvoje. Územní dimenze zahrnuje také koordinaci mezi různými regionálními úrovněmi správy a zapojení široké škály zúčastněných stran, aby se zajistilo, že rozvojové strategie budou reflektovat místní podmínky a prioritu (MMR, 2014b). Územní dimenze představuje jeden ze

zásadních pilířů, na nichž je postaven koncept evropské integrace. Během více než šedesáti let trvání integračního procesu byla věnována značná pozornost snaze řešit tuto problematiku. Nicméně v důsledku nejen radikálního rozšíření Evropské unie v posledních dvou dekadách, ale i nerovnoměrného hospodářského rozvoje v rámci EU, se projevujícího ve významných územních disparitách, tato otázka zůstává aktuální a významná (Zahradník, 2017).

V rámci kohezní politiky EU hraje územní dimenze klíčovou roli při snižování regionálních disparit a podporování harmonického rozvoje všech oblastí EU. Na základě provedených analýz MMR byly identifikovány specifické kategorie území nebo funkčních celků, ve kterých je vhodné efektivněji řešit dané problémy či cíleně soustředit podporu z Evropských strukturálních a investičních (ESI) fondů, a to buď individuálními projekty pomocí výzev zacílených na konkrétní typy území, nebo integrovanými projekty v rámci realizace integrovaných nástrojů. Typy územní dimenze jsou popsány v Tabulce 3.

Tabulka 3: Přehled typů územní dimenze

Územní dimenze	Typ území
Územní dimenze pro řešení sociálního začleňování	Sociálně vyloučené regiony
Územní dimenze pro řešení problémů v oblasti trhu práce a podnikání	Hospodářsky problémové regiony a území s vysokou mírou nezaměstnanosti
Územní dimenze v oblasti sociální a vzdělávací sféry	Účelově vymezené funkční regiony řešící dané téma v oblasti sociální a vzdělávací sféry
Územní dimenze řešící dopravní dostupnost	Dopravní linie a koridory
Územní dimenze zaměřená na životní prostředí	Specifická území v rámci životního prostředí
Územní dimenze pro rozvoj měst a jejich zázemí	Rozvojová a urbánní území
Územní dimenze pro rozvoj venkova	Území pokryté MAS
Jinak vymezená územní dimenze	Ostatní specifická území

Zdroj: vlastní zpracování dle MMR, 2014b

Zohlednění územní dimenze umožňuje rozlišovat specifické výzvy, potřeby a rozdíly v jednotlivých regionech. Tímto přístupem lze lépe identifikovat typy území a zaměřit na ně cílenou podporu, která aktivuje jejich potenciál a využívá dostupné zdroje. Územní dimenze se zakládá na analýze konkrétních geografických oblastí a následné mobilizaci jejich potenciálu. Klíčovým aspektem uplatnění této dimenze je, aby regionální programy a, kde to je vhodné, i tematické programy nebyly navrhovány pouze obecně, ale aby se odrazily specifické regionální potřeby a rozdíly (MMR, 2023c).

Jak již bylo výše popsáno, řešení problematiky územní dimenze je financované z ESI fondů, které jsou navrženy tak, aby poskytovaly efektivní a flexibilní prostředky pro formulaci integrovaných reakcí na různé potřeby v oblasti územního rozvoje. Při hodnocení těchto iniciativ je nezbytné rozlišovat mezi různými územními nástroji, jako jsou SUD, ITI, a CLLD, protože každý z těchto nástrojů má odlišný charakter a strategické a regulační rámce, které určují jejich rozsah a integrační možnosti. Integrace v tomto kontextu zahrnuje spojení strategií, fondů a prováděcích mechanismů na operační úrovni (EPRC, 2018).

SUD (Sustainable Urban Development – Udržitelný rozvoj měst) je koncept zaměřený na podporu udržitelného a integrovaného rozvoje městských oblastí. Cílem je zlepšit kvalitu života ve městech prostřednictvím řešení ekonomických, environmentálních a sociálních problémů European Commission, 2024).

ITI (Integrated Territorial Investment – Integrované územní investice) je nástroj využívaný v rámci politiky soudržnosti EU, který umožňuje kombinovat finanční prostředky z různých fondů pro realizaci integrovaných projektů na podporu rozvoje specifických území. Tento přístup podporuje investice do rozvoje měst, regionů nebo jiných územních celků (European Parliament, 2019).

CLLD (Community-Led Local Development – Komunitně vedený místní rozvoj) je přístup, který podporuje místní komunity v plánování a realizaci rozvojových strategií pro jejich území. Tento nástroj je využíván především ve venkovských oblastech k řešení místních potřeb a problémů prostřednictvím plánování a realizace projektů s podporou EU (European Commission, 2014).

Kohezní politika podporuje integrované strategie územního a místního rozvoje a posiluje cílené investice do specifických regionálních potřeb. Tato politika podporuje posilování místních a regionálních orgánů v řízení fondů, čímž zajišťuje, že rozhodování je blíže občanům a reflektuje jejich potřeby. Vyžaduje se silné místní partnerství s příslušnými zúčastněnými stranami. Územní dimenze kohezní politiky je výrazně posílena, přičemž 8 % z Evropského fondu pro regionální rozvoj na vnitrostátní úrovni je věnováno strategiím udržitelného rozvoje měst. K realizaci těchto strategií jsou nasazeny speciální územní nástroje jako je ITI a CLLD, což umožňuje jednotlivé efektivnější a koordinovanější přístupy k rozvoji území (European Commission, 2024).

Výše popsané nástroje se zaměřují na konkrétní geografické území, ať už jde o města (SUD), metropolitní oblasti a regiony (ITI) nebo venkovské a komunitně definované oblasti

(CLLD). Všechny tyto nástroje kladou důraz na spolupráci mezi různými úrovněmi správy a zainteresovanými stranami. Navíc jsou financovány z evropských strukturálních a investičních fondů, což je činí nástroji používanými zeměmi v EU. V České republice jsou z těchto tří nástrojů využívány ITI a CLLD. Kromě nich se také používají nástroje IPRÚ a RAP, které budou dále v textu podrobněji popsány.

2.3.1 Územní dimenze v České republice

Obecné typy územní dimenze rozděluje Tabulka 3. Ovšem podle ÚDOP (2024d), Dokumentu o územní dimenzi v operačních programech 2021+, se dělí do tří kategorií. První vychází z regionálních politik ČR, druhá z evropských a českých politik a třetí z krajských strategií.

1. Územní dimenze dle cílů Strategie rozvoje ČR 2021+

Potřeby územní a regionální politiky ČR jsou definovány ve Strategii regionálního rozvoje (SRR), která se zaměřuje na regionální územní cíle. Územní dimenze operačních programů (ÚDOP) slouží jako důležitý nástroj pro implementaci pro využívání fondů EU. Jeho hlavním cílem je poskytovat specifickou podporu pro typy území definované SRR:

- a) **Metropolitní území** – patří sem Praha, Brno, Ostrava a jejich okolí včetně venkovských oblastí.
- b) **Aglomerace** – jedná se o krajská města kromě Prahy, Brna a Ostravy a jejich okolí včetně venkovských oblastí.
- c) **Regionální centra a jejich venkovské území** – regionální centra se dělí na centra vyššího řádu identifikovaná na národní úrovni (města s více než 15 tisíci obyvateli a spádovým územím alespoň 30 tisíc obyvatel) a nižšího řádu identifikovaná na krajské úrovni (obvykle města s alespoň 5 tisíci obyvateli a spádovým územím do 10 tisíc obyvatel). Specifickým regionálním centrem je Mladá Boleslav. Venkovské zázemí těchto center zahrnuje oblasti, které nespádají do metropolitních území a aglomerací.
- d) **Strukturálně postižené regiony** – jsou jimi kraje Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský.
- e) **Hospodářsky a sociálně ohrožená území** – tato území jsou definována na základě pěti indikátorů: intenzita bytové výstavby, hrubá míra celkového přírůstku, index stáří, podíl

nezaměstnaných osob a intenzita podnikatelské aktivity. Tyto indikátory byly vybrány kraji a jsou každoročně aktualizovány.

2. Územní dimenze dle cílů evropských a národních politik

Různá území mohou být specificky podporována v rámci evropských a národních politik, kvůli nerovnoměrnému rozčlenění určitých jevů, jako je kvalita ovzduší, pokrytí vysokorychlostním internetem nebo dostupnost primární zdravotní péče.

3. Územní dimenze v krajských strategiích

Kraje zpracovávají své rozvojové strategie na základě zákona č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje. V těchto strategiích mohou specifikovat mikroregiony s ohledem na různé rozdíly v rámci kraje, například sucha a eroze, dostupnost sociálních služeb nebo podmínky cestovního ruchu.

Podle cílů evropských a národních politik, lze vymezit i další území, které je potřeba podporovat. Taková podpora se týká především kvality ovzduší, dostupnost primární zdravotní péče nebo dostupnost předškolního vzdělávání. Intenzita územní dimenze je taková skutečnost, kdy určitý cíl či aktivita operačního programu bude realizována s územní dimenzí.

Hodnocení naplnění územní dimenze se zaměřuje především na alokaci finančních prostředků na podporu nástrojů územní dimenze, jako jsou ITI (Integrované územní investice), CLLD (Komunitně vedený místní rozvoj) a RAP (Regionální akční plány) v hospodářsky a sociálně ohrožených územích a strukturálně postižených krajích. S ohledem na to, že územní dimenze zahrnuje širokou škálu forem, které nelze vždy jednoduše kvantifikovat, není stanovena konkrétní celková částka pro realizaci této dimenze. Míra naplnění je spíše posuzována na základě rozsahu a účinnosti podpory poskytované prostřednictvím těchto nástrojů ve prospěch daných území (MMR, 2023b).

2.3.2 Integrovaný územní přístup

Integrace může být chápána různými způsoby. Integrovaný územní přístup tedy představuje komplexní přístup k plánování a rozvoji území, který zohledňuje různé aspekty a snaží se o jejich vzájemnou harmonizaci. Cílem je dosáhnout udržitelného a vyváženého rozvoje, který respektuje jak environmentální, tak i sociální potřeby daného území. Pro posouzení vývoje inovativních a integrovaných přístupů prostřednictvím územních nástrojů financovaných z ESI fondů je možné identifikovat čtyři dimenze integrace: strategickou, finanční, operační a územní (EPRC, 2018).

Strategická úroveň se zaměřuje na posílení synergických vztahů mezi různými strategickými rámci, spojením investičních priorit a tematických oblastí, což vytváří nový integrovaný strategický rámec a podporuje vytváření komplexních, víceodvětvových strategií pro dané území.

V oblasti **finanční úroveň** se zdůrazňuje možnost kombinace různých finančních zdrojů. I když to není povinné, je to podporováno jako prostředek k usnadnění koordinovaných investic v daném území.

Operační úroveň se zaměřuje na rozvoj integrovaných aktivit na místě, což znamená kombinaci různých činností a investic za účelem provádění komplexnějších opatření. Tento přístup, založený na více fondech, umožňuje realizaci projektů, které jsou přizpůsobeny konkrétním potřebám a podmínkám daného území.

Územní úroveň se prosazuje posílením zaměření na funkční oblasti nebo vstupy zdola nahoru, což umožňuje vytvoření přístupů šitých na míru pro každé konkrétní území. Tím se zajistí, že projekty a iniciativy budou lépe odpovídat specifickým potřebám a charakteristikám dané oblasti (EPRC, 2018).

V nařízení pro období 2014-2020 se uplatňovala jedna z klíčových inovací - integrovaný přístup k intervencím a investicím v rámci politiky soudržnosti. Pro jeho efektivní aplikaci jsou klíčové definice společných pravidel způsobilosti a finančních pravidel, a též možnost otevírání programů, které budou využívat víceúčelové prostředky. Společný strategický rámec poskytuje nejvyšší priority EU a je aplikován na všechny fondy, včetně rozvoje venkova a rybolovu. Všechny dohody o strategickém partnerství využívají jednotný evropský referenční rámec v souladu se Společným strategickým rámcem členských států. Existuje možnost kombinovat ERDF, ESF a FS v rámci více fondových programů, což umožňuje lepší zaměření na plány rozvoje, zlepšení koordinace na regionální nebo tematické úrovni a dosažení integrovaného rozvoje (Zahradník, 2017).

V programovém období Evropské unie 2014-2020 došlo k posílení územní dimenze, což zahrnuje zacílení rozvojových nástrojů na konkrétní území. Klíčovou změnou bylo zavedení integrovaných nástrojů, které slouží k propojenějšímu rozvoji jak městských, tak venkovských regionů.

V programovém období 2021-2027 nadále hraje integrovaný přístup v kohezní politice EU klíčovou roli. Integrovaný přístup se nyní zaměřuje na dosahování specifických cílů

stanovených v rámci podpory udržitelného a inkluzivního růstu a k posilování odolnosti a konkurenceschopnosti EU. Namísto dílčích programů se integrovaný přístup zaměřuje na tematické oblasti, které jsou klíčové pro dosažení cílů. Integrovaný přístup také zdůrazňuje spolupráci a koordinaci mezi různými úrovněmi správy, od EU přes národní státy až po regiony a obce. Je zde také kladen důraz na zapojení široké škály zúčastněných stran do procesu tvorby a realizace politik. Tento přístup je důležitý na monitorování a hodnocení jeho účinnosti. To je nezbytné pro zajištění toho, aby politiky dosahovaly požadovaných výsledků (European Commission, 2024).

2.4 Integrovaný rozvoj území v ČR

Integrovaný rozvoj území, představuje strategický přístup k podpoře rozvoje, který spojuje různé politiky a nástroje. Tento rozvoj území se stal stěžejním principem evropské regionální politiky, který zdůrazňuje potřebu propojení a koordinace různých politik a nástrojů k dosažení efektivního a udržitelného rozvoje regionů. Tento přístup je klíčový zejména v kontextu komplexních výzev, jako jsou demografické změny, změny v ekonomice a klimatu či sociální nerovnosti. Na úrovni Evropské unie jsou integrované nástroje stále více podporovány, protože se ukázalo, že tento přístup může přinést lepší výsledky a účinnější využití finančních prostředků. Evropská unie proto aktivně podporuje členské státy v rozvoji a implementaci těchto nástrojů prostřednictvím různých programů a iniciativ. V důsledku toho se integrované nástroje stávají důležitou součástí politiky regionálního rozvoje i v České republice. Pro podporu rozvoje měst a jejich okolí v České republice je doporučováno využití integrovaných nástrojů. Tyto nástroje umožňují efektivní realizaci specifických cílů Operačního programu (OP) a podporu vybraných aktivit. V rámci integrované strategie je možné navázat na aktivity, které nejsou přímo spojeny s městským prostředím, ale jsou důležité pro celkový rozvoj regionu. Tato spojení mohou být provedena bez rezervace finančních prostředků, avšak za předpokladu, že jsou tyto aktivity propojeny s dalšími intervencemi ITI a po konzultaci s dotčenými regionálními orgány. Tímto způsobem je možné zajistit udržitelnost a efektivitu investic do rozvoje městských i venkovských oblastí v souladu se specifickými cíli Operačního programu (MMR, 2016).

Do integrovaných nástrojů se řadí:

- Integrované územní investice (ITI),
- Integrované plány rozvoje území (IPRÚ),
- Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD).

ITI představuje nástroj pro podporu integrovaného rozvoje území v souladu s nařízeními Evropské unie. V České republice se tento nástroj implementuje v metropolitních oblastech a aglomeracích, což podtrhuje důležitost těchto oblastí jako center růstu a rozvoje. Integrovaný přístup k využití fondů EU prostřednictvím ITI je založen na schválené integrované územní strategii (MMR, 2016).

CLLD se zaměřuje na konkrétní území, které spadá do působnosti jednotlivých místních akčních skupin. Těmito skupinami jsou řízeny subjekty zastupující veřejné i soukromé zájmy na subregionální úrovni. Tento přístup k rozvoji místních komunit zahrnuje inovativní prvky, jako jsou lokální sítě a spolupráce, a je navržen tak, aby efektivně reagoval na specifické potřeby každého území (DotaceEU, 2014).

Dalším strategickým nástrojem, který se týká programového období 2014-2020 je nástroj **IPRÚ**, který je určen pro udržitelný rozvoj regionálních center růstu s přirozeným okolím, která se nacházejí mimo metropolitní oblasti nebo aglomerace, které využívají nástroj ITI (MMR, 2016).

Tyto nástroje jsou zakotveny v Nařízení Evropského parlamentu a rady č. 1303/2013 o společných ustanoveních evropských strukturálních a investičních fondů a jsou dále specifikovány v Dohodě o partnerství pro programové období 2014–2020 mezi Českou republikou a Evropskou unií (Binek a kol., 2020).

V rámci územní dimenze byl vytvořen Dokument Územní dimenze v operačních programech 2021+ (ÚDOP) představuje nástroj regionální politiky, který usměrňuje rozdělování podpory z programů financovaných z fondů politiky soudržnosti EU (dále jen „fondy EU“) v období 2021-2027. Tento dokument vychází z relevantní evropské legislativy pro politiku soudržnosti a je pokračováním práce z programového období 2014–2020, kdy byl implementován Národní dokument k územní dimenzi. I když se ÚDOP týká pouze fondů EU, územní dimenze je principem, který je všeobecně používán i při implementaci strategických dokumentů a podpůrných nástrojů, jako je například Národní program reform, Národní plán obnovy nebo Modernizační fond (MMR, 2023b).

Podle MMR (2023) je v rámci období 2021-2027 plánováno využití následujících **nástrojů** při uplatnění územní dimenze:

- Integrované územní investice (ITI),
- Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD),

- Regionální akční plány (RAP).

Tyto nástroje představují formy integrovaného územního rozvoje a jsou realizovány na základě strategií, jejichž uplatnění může být podpořena z více fondů EU a programů. Strategie **ITI** a **CLLD** obsahují cíle a opatření, jejichž dosahování není omezeno pouze fondy EU, ale může být podporováno i z jiných zdrojů, jako jsou národní zdroje, zdroje samospráv, zdroje nositelů nebo soukromé zdroje. Integrované projekty budou vytvářet prostor pro synergické působení intervencí v metropolitních oblastech a aglomeracích, které využívají nástroj ITI (MMR, 2023d, 2023e).

Regionální akční plány (RAP) představují na národní úrovni klíčový nástroj intervencí pro efektivní využití fondů EU v konkrétním území. Tyto plány slouží k cílenému alokování prostředků na vybraná témata, jako jsou střední školství, silnice druhé třídy nebo zdravotnická záchranná služba. Zaměřují se na rozvojová témata, pro která je kraj přirozenou územní jednotkou pro účinné řešení (MMR, 2023a, 2024e).

Integrované nástroje jsou prováděny na základě pečlivě vypracované a schválené integrované strategie. Tato strategie musí primárně vycházet z konkrétních cílů a opatření programů Evropských strukturálních a investičních fondů (ESI fondy), které byly identifikovány v Národním dokumentu pro územní dimenze. Tímto způsobem se zajišťuje, že integrované nástroje odpovídají potřebám a charakteristikám konkrétních území, která jsou jimi zahrnuta (MMR, 2014a).

Prvním nezbytným krokem k získání finančních prostředků z programů fondů EU je schválení integrovaných strategií pro územní nebo místní rozvoj. Na základě těchto schválených strategií se v jednotlivých regionech připravují integrované projekty. Tyto projekty se poté předkládají do specifických výzev, které vydávají řídicí orgány příslušných programů (MMR, 2021a).

Integrovaný regionální operační program (IROP) představuje jeden z klíčových programů v České republice, který slouží k rozdělování finančních prostředků z Evropských fondů. Zde se přesněji jedná o Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR), který je více popsán v podkapitole 2.1 Kohézní politika EU. IROP je zprostředkováván Ministerstvem pro místní rozvoj, přesněji Řídicím orgánem IROP. Tento orgán vyhláší výzvy k předkládání projektů, stanovuje podmínky pro jejich podání, vydává následná rozhodnutí o poskytnutí dotace a provádí jejich proplacení. IROP integruje rozvojové priority obcí, měst, regionů

i celostátní úrovni a je zaměřen na zlepšování a zvyšování kvality života obyvatel regionů (IROP, 2024b).

Finanční prostředky získávají projekty realizované ve 13 krajích ČR, s výjimkou Prahy. Výjimkou tvoří velké systémové projekty institucí jako jsou registry nebo různé softwarové aplikace, které sídlí v hlavním městě, ale projekty mají dopad na celou zemi. Toto zahrnuje projekty například pražských nemocnic, projekty v rámci nové oblasti zelená infrastruktura měst a obcí (IROP, 2024b).

Hlavní cíle IROP:

- Konkurenceschopnější a inteligentnější Evropa.
- Zelenější, nízkouhlíková a odolná Evropa.
- Propojenější Evropa.
- Sociálněji a inkluzivněji Evrop.
- Evropa bližší občanům.

Tento program integruje různé rozvojové priority a usiluje o celkové zvýšení kvality života obyvatel v regionech, čímž přispívá k udržitelnému a integrovanému rozvoji na místní i celostátní úrovni (IROP, 2024b).

Závěrem lze říci, že v průběhu programového období 2014-2020 byl implementován integrovaný přístup k intervencím v rámci politiky soudržnosti, zdůrazňující jednotná pravidla a finanční normy. V období 2021–2027 nebyl do strategických nástrojů zařazen IPRÚ, neboť ITI slouží jako integrovaný mechanismus pro podporu rozvoje různých typů území, včetně regionálních center růstu. Což znamenalo zrušení strategického nástroje IPRÚ, protože územní plánování a rozvoj regionálních center mohou být zahrnuty do ITI.

3 ANALÝZA VÝVOJE NÁSTROJŮ PRO INTEGROVANÝ ROZVOJ ÚZEMÍ ČR

Evropská unie realizuje své cíle v oblasti regionální a strukturální politiky prostřednictvím sedmiletých cyklů (období). V rámci každého z těchto cyklů členské státy připravují nové programové dokumenty a rámcové strategie. Tato práce se bude konkrétněji zabývat Programovým obdobím 2014-2020 a Programovým obdobím 2021-2027.

3.1 Metodika práce

Pro získávání potřebných informací a dat byly využity především následující primární zdroje. Jedná se o statistiky a informace z ČSÚ (2015, 2023a, 2023b, 2024a, 2024b), které poskytly klíčová data o demografických, ekonomických a sociálních ukazatelích nezbytných pro analýzu regionálních a strukturálních charakteristik. Webové stránky metropolitních území a aglomerací, které přinesly důležité informace o místních podmínkách a rozvojových plánech. Významným zdrojem byly také strategické dokumenty jednotlivých oblastí, které poskytly podrobné přehledy pro regionální rozvoj (ITIBudejovice.cz, ITIHradecPardubice.eu, ITIOstravsko.cz, ITIPlzen.cz, IRIPraha.eu, ITIUCHA.cz, Magistrát statutárního města Jihlava, Magistrát statutárního města Karlovy Vary, Magistrát statutárního města Liberec, Magistrát statutárního města Mladá Boleslav, Magistrát statutárního města Zlín, MetropolitníoblastBrno.cz, Olomouckáaglomerace.eu, 2024). Dále byly využity webové stránky Ministerstva pro místní rozvoj (2021b, 2023c, 2023d, 2024a, 2024c, 2024e, 2024f), které obsahovaly důležité dokumenty a informace o regionálních strategiích v konkrétních letech. Součástí byly i dokumenty Ministerstva financí 2024, které upřesnily čerpání finančních toků z EU. Také webové stránky jednotlivých krajů České republiky poskytly specifická data a plány rozvoje. Dále byly využity informace o Operačním regionálním programu (IROP), který je jeden z klíčových programů v České republice (2020, 2024a).

Webové stránky Centra pro regionální rozvoj ČR (CRR, 2023, 2024) poskytly odborné poznatky a aktuální informace o realizaci regionálních politik a projektů. Cenné poznatky byly získány také z dokumentu z konference XXII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách, který nabídl pohled na problematiku regionálního rozvoje (Žítek a Klímová, 2019). Důležité informace o financování projektů a dotačních programů byly získány z webových stránek DotaceEU (2024a, 2024b, 2024f), které nabízejí přehled o dostupných evropských fondech a možnostech jejich využití.

Cílem práce je zhodnotit vývoj nástrojů pro integrovaný rozvoj území v ČR. Pro naplnění cíle této diplomové práce byly vybrány ukazatele preferované jednotlivými kraji, přičemž jsou tyto ukazatele sledovány na úrovni jednotlivých metropolitních oblastí nebo aglomerací. Vzhledem k tomu, že však pro tyto specifické územní celky nejsou systematicky sledovány a vykazovány statistické údaje, jsou tato území sledována prostřednictvím dat vykazovaných za okresy, na jejichž území se rozprostírají.

Data pro sledované územní celky byla tedy agregována úrovni skupin okresů. Úroveň okresů nabízí širší sady dat a časových řad, než jaká jsou dostupná na úrovni jednotlivých obcí nebo obvodů obcí s rozšířenou působností, navíc jsou tato data pravidelně aktualizována a používána ve strategiích a strategických dokumentech jednotlivých metropolitních území a aglomerací k určení demografických, ekonomických a sociálních oblastí.

Vycházejí z programového období 2014-2020 byly za každé ze sledovaných území považovány okresy ,které spadají do jednotlivých metropolitních území nebo aglomerací alespoň z 50 % svého území. Tento přístup byl zvolen jako nejbližší dostupná metoda aproximace. I když tento postup není zcela ideální, poskytuje alespoň přibližná data, se kterými je možné dále pracovat.

Tabulka 4: Oblasti ITI k 1. 1. 2014

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Okres
Brněnská metropolitní oblast	Brno - město, Brno - venkov
Hradecko-pardubická aglomerace	Hradec Králové, Pardubice
Olomoucká aglomerace	Olomouc, Přerov, Prostějov
Ostravská metropolitní oblast	Ostrava - město, Opava, Nový Jičín, Karviná, Frýdek-Místek
Plzeňská metropolitní oblast	Plzeň - město, Plzeň - jih, Plzeň - sever, Rokycany
Pražská metropolitní oblast	Praha, Praha - východ, Praha - západ, Mělník, Kladno, Benešov, Beroun
Ústecko-chomutovská aglomerace	Chomutov, Most, Ústí nad Labem, Teplice, Děčín

Zdroj: vlastní zpracování dle MMR, 2016

Tabulka 5: Oblasti IPRÚ k 1. 1. 2014

Název aglomerace	Okres
Českobudějovická aglomerace	České Budějovice
Jihlavská aglomerace	Jihlava
Karlovarská aglomerace	Karlovy Vary
Liberecko-jablonecká aglomerace	Liberec, Jablonec nad Nisou
Mladoboleslavská aglomerace	Mladá Boleslav
Zlínská aglomerace	Zlín

Zdroj: vlastní zpracování dle MMR, 2016

Pro území typu ITI jsou celky vymezeny Tabulkou 4 a pro území typu IPRÚ Tabulkou 5. Pro toto vymezení byla zvolena data k 1. 1. 2014, protože se jedná o začátek programového období. Geografické vymezení těchto oblastí je patrné z Obrázku 2, který se nachází v kapitole 3.3 Integrované nástroje v programovém období 2014-2020, str. 52.

Tabulka 6: Oblasti ITI k 1. 1. 2021

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Okres
Brněnská metropolitní oblast	Brno - město, Brno - venkov, Blansko, Vyškov
Českobudějovická aglomerace	České Budějovice
Hradecko-pardubická aglomerace	Hradec Králové, Pardubice
Jihlavská aglomerace	Jihlava
Karlovarská aglomerace	Karlovy Vary
Liberecko-jablonecká aglomerace	Liberec, Jablonec nad Nisou
Mladoboleslavská aglomerace	Mladá Boleslav
Olomoucká aglomerace	Olomouc, Přerov, Prostějov
Ostravská metropolitní oblast	Ostrava - město, Opava, Karviná, Frýdek-Místek
Plzeňská aglomerace	Plzeň - město, Plzeň - sever, Plzeň - jih
Pražská metropolitní oblast	Praha, Praha - východ, Praha - západ, Benešov, Beroun, Kladno, Mělník
Ústecko-chomutovská aglomerace	Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem, Děčín
Zlínská aglomerace	Zlín

Zdroj: vlastní zpracování dle MMR, 2024b

Pro programové období 2021-2027, které bylo vybráno jako vhodné období pro srovnání rozvoje integrovaných nástrojů s programovým obdobím 2014-2020, jsou považovány okresy, které spadají do jednotlivých metropolitních územní nebo aglomerací alespoň z 50 % svého

území. Geografické vymezení těchto oblastí je patrné z Obrázku 4, který se nachází v kapitole 3.3.1 Integrované územní investice (ITI), str. 66. Zásadní změnou oproti programovému období 2014-2020 je zrušení nástroje IPRÚ, který byl v novém programovém období zcela nahrazen nástrojem ITI. Z tohoto důvodu Tabulka 6 zahrnuje všechny metropolitní oblasti a aglomerace. Pro toto vymezení byla zvolena data k 1. 1. 2021, protože se jedná o začátek programového období.

Pro účely analýzy zaměřené na hodnocení vývoje a využití integrovaných nástrojů pro rozvoj území byly vybrány dva typy ukazatelů: absolutní a relativní. Absolutní ukazatele zahrnují konkrétní hodnoty, jako je počet obyvatel, rozloha (v km²), počet obcí a počet dokončených projektů. Relativní ukazatele byly vybrány tak, aby poskytly vhled do sociálních a ekonomických dimenzí, které mohou ovlivnit využití integrovaných nástrojů. Mezi ně patří hustota zalidnění (obyvatel/km²), podíl nezaměstnaných osob (v %), intenzita bytové výstavby (na 100 000 obyvatel) a index stáří. Tyto ukazatele byly zvoleny pro lepší pochopení faktorů ovlivňujících rozvoj území.

Absolutní ukazatele

Absolutní ukazatele jsou konkrétní hodnoty, které kvantifikují určité jevy nebo charakteristiky bez ohledu na velikost populace, v níž jsou tyto jevy pozorovány. Tyto ukazatele poskytují přímé, číselné údaje, které nejsou upraveny. Pro tuto diplomovou práci byly vybrány následující ukazatele:

- počet obyvatel,
- rozloha (km²),
- počet obcí,
- dokončené projekty.

Počet obyvatel udává celkový počet lidí žijících v určité geografické oblasti (okres, obec, kraj) k určitému časovému okamžiku.

Rozloha v km² udává celkovou plochu určité geografické oblasti měřenou v kilometrech čtverečních.

Počet obcí udává celkový počet samostatných správních jednotek (obcí) v určité geografické oblasti (kraj, stát).

Dokončené projekty udávají celkový počet dokončených projektů v jednotlivých metropolitních oblastech nebo aglomeracích.

U absolutních ukazatelů byla použita data z ČSÚ (2015, 2023b), která byla sečtena, aby byl dosažen přesnější odhad těchto ukazatelů. Vypočítané hodnoty jsou následně srovnávány mezi sebou a s daty za celou Českou republiku.

Relativní ukazatele

Relativní ukazatele jsou statistická měřítka, která vyjadřují hodnotu určitého jevu nebo veličiny ve vztahu k jiné hodnotě. Na rozdíl od absolutních ukazatelů, relativní ukazatele umožňují srovnávat různé populace, oblasti nebo časové období bez ohledu na jejich velikost.

Relativní ukazatele, byly zde vybrány podle zaměření na pochopení sociálních a ekonomických dimenzí, které mohou ovlivnit využití integrovaných nástrojů. Mezi tyto ukazatele patří:

- hustota zalidnění (obyvatel/km²),
- podíl nezaměstnaných osob (v %),
- intenzita bytové výstavby (na 100 000 obyvatel),
- index stáří.

Hustota zalidnění vyjadřuje počet obyvatel na jednotku plochy, obvykle na kilometr čtvereční. Poskytuje přehled o tom, jak hustě je oblast osídlena. Výpočet byl proveden z převzatých dat z ČSÚ (2024b).

Podíl nezaměstnaných vyjadřuje procento ekonomicky aktivních obyvatel, kteří jsou nezaměstnaní. Poskytuje klíčovou informaci o ekonomickém stavu a pracovním trhu. Výpočet byl proveden z převzatých dat z ČSÚ (2024b).

Intenzita bytové výstavby vyjadřuje počet nových bytových jednotek postavených na 100 000 obyvatel za určité období.

Jelikož zdrojová databáze ČSÚ (2024b) nedisponuje informacemi o intenzitě výstavby, ale pouze počtem dokončených bytů, byla intenzita dopočítána podle následujícího vzorce (1):

$$\text{Intenzita bytové výstavby} = \left(\frac{\text{počet nových bytových jednotek}}{\text{počet obyvatel}} \right) * 100\,000 \quad (1)$$

Index stáří vyjadřuje poměr počtu obyvatel starších 65 let k počtu dětí do 15 let v populaci. Pokud celková hodnota indexu stáří dosáhne kupříkladu hodnoty 110, znamená to, že na 110 osob starších 65 let připadá 100 osob ve věku 0–14 let.

Jelikož zdrojová databáze ČSÚ (2024b) nedisponuje informacemi o indexu stáří, ale pouze počtem obyvatel 65+ a počtem obyvatel 0-14, byl index stáří dopočítán podle následujícího vzorce (2):

$$Index\ stáří = \left(\frac{\text{počet obyvatel 65 +}}{\text{počet obyvatel 0 - 14}} \right) * 100 \quad (2)$$

U relativních ukazatelů byla použita data z ČSÚ (2015, 2023b, 2024b), která byla sečtena, případně přepočítána podle předešlých vzorců a následně zprůměrována pomocí aritmetického průměru, aby byl dosažen přesnější odhad těchto ukazatelů.

Vypočítané hodnoty jsou následně srovnávány mezi sebou a s daty za celou Českou republiku.

3.2 Integrované nástroje v programovém období 2014-2020

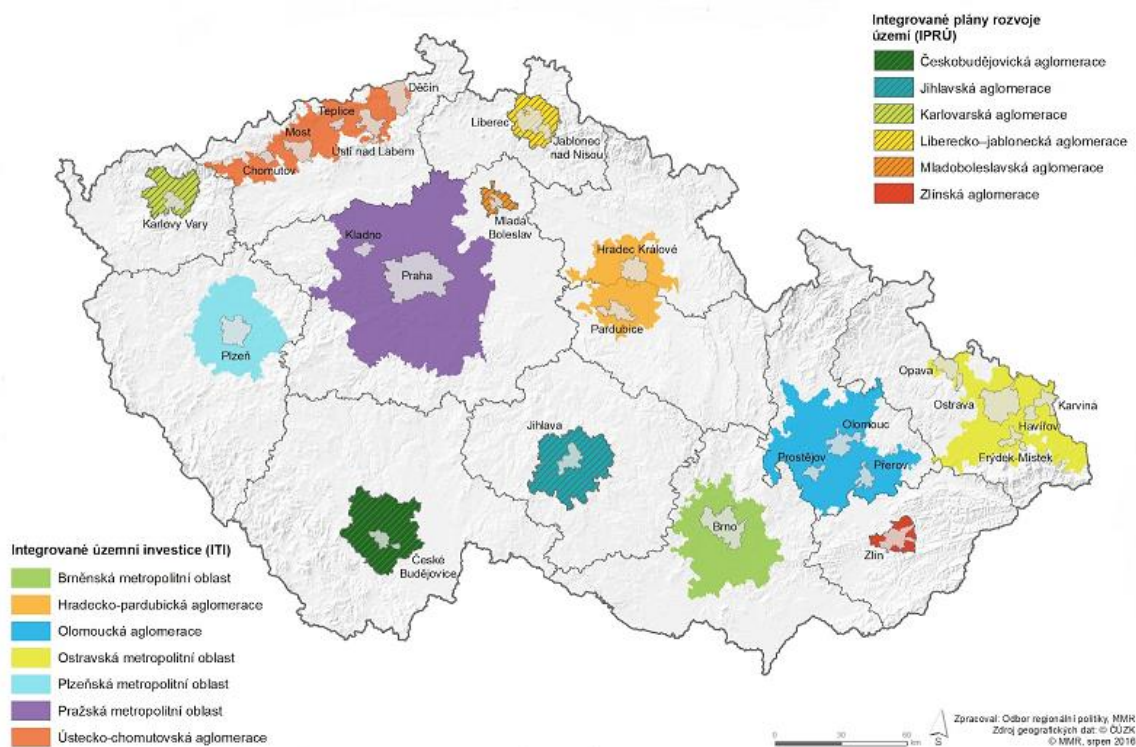
Dne 26. srpna 2014 Česká republika podepsala dohodu o partnerství, která stanovila oblasti podpory prostřednictvím 10 tematických operačních programů a 11 programů přeshraniční a mezinárodní spolupráce. Celková částka určená pro tuto podporu byla stanovena na 23,98 miliard EUR. Dohoda o partnerství také definovala přístup k teritoriálnímu rozvoji ČR, s ohledem na Strategii regionálního rozvoje ČR 2014–2020 a její obsažené územní dimenze. Začlenění územní dimenze do programového období 2014–2020 vycházelo z pozitivních zkušeností s jejím využitím v minulých obdobích. Cílem tohoto začlenění je adresovat specifické územní výzvy a potřeby, snižovat regionální nerovnováhy a podporovat regionální konkurenceschopnost. Integrovaný přístup v rámci územní dimenze má přispět k vyšší kvalitě strategického plánování a posílení propojení mezi městy a venkovem.

Na základě zkušeností z předchozích období byly v Podkladě přípravy Dohody identifikovány čtyři klíčové principy (Bínek, 2015):

- **Princip strategického zaměření a propojování** - podpora poskytována pouze pro priority, které jsou v souladu s rozvojovými strategiemi České republiky, důraz na propojení prioritních oblastí s dlouhodobými strategickými cíli.
- **Princip podpory fungujícího trhu** - podpora zaměřena na odvětví a sektory, kde je identifikováno selhání trhu, forma podpory pečlivě zvážena s ohledem na specifika dané oblasti a trhu.

- **Princip podpory kvalitních projektů** - podpora udělována pouze projektům, které jsou schopny měřitelně přispět k naplnění stanovených priorit a cílů. Důraz bude na efektivní využití finančních prostředků a dosažení očekávaných výsledků.
- **Princip usnadnění přípravy a realizace projektu** – podpora zjednodušení administrativy pro žadatele a příjemce prostředků z operačních programů. Cílem je snížit administrativní zátěž a zrychlit procesy spojené s přípravou a realizací projektů, což by mělo vést k efektivnějšímu využití dostupných finančních prostředků.

V tomto období jsou integrované nástroje rozděleny do metropolitních území a aglomerací. Jedná se o Brněnskou aglomeraci, Hradecko-pardubickou aglomeraci, Olomouckou aglomeraci, Ostravskou aglomeraci, Plzeňskou aglomeraci, Pražskou aglomeraci, Ústecko-chomutovskou aglomeraci, které řeší integrovaný nástroj ITI. Naopak České Budějovice, Jihlavu, Karlovy Vary, Liberec-Jablonec nad Nisou, Mladou Boleslav a Zlín řeší integrovaný nástroj IPRÚ. Blíže jsou tyto části znázorněny na Obrázku 2.

Obrázek 2: Integrované nástroje v programovém období 2014-2020

Zdroj: MMR, 2016

3.2.1 Integrované územní investice (ITI)

V tomto období se ITI zaměřují na vybrané metropolitní aglomerace v České republice, které mají koncentraci obyvatel nad 300 000. Pro tyto metropolitní oblasti a aglomerace byla stanovena klíčová témata rozvoje, která zahrnují:

1. **Doprava a mobilita** – zaměření na zlepšení dopravní infrastruktury, optimalizaci dopravních sítí a zvýšení efektivity a dostupnosti dopravy.
2. **Integrace veřejné dopravy** – zlepšení propojenosti různých druhů veřejné dopravy a zvýšení její atraktivity pro obyvatele zmíněných aglomerací.
3. **Sociální soudržnost** – podpora sociálního začlenění, zlepšení podmínek pro sociálně znevýhodněné skupiny.
4. **Ekonomická udržitelnost** – podpora ekonomického rozvoje a udržitelnosti, zvýšení konkurenceschopnosti regionů.
5. **Životní prostředí** – ochrana a zlepšení životního prostředí, podpora ekologických projektů a udržitelného rozvoje.

Pro každou z uvedených aglomerací byl vypracován strategický dokument ITI, v němž je uvedena detailní analýza území a stanovení prioritních oblastí rozvoje. Tyto dokumenty zahrnují následující klíčové prvky:

- **analýza území** – podrobný rozbor současného stavu území, včetně demografických, ekonomických, sociálních a environmentálních aspektů,
- **identifikace problémů** – určení hlavních problémů a výzev, kterým aglomerace čelí, například v oblasti dopravy nebo sociálního začlenění,
- **klíčové zúčastněné strany** – identifikace a zapojení hlavních aktérů a partnerů, kteří se podílejí na rozvoji dané oblasti, včetně místních samospráv, veřejných institucí a dalších,
- **návrhy projektů** – sběr a vyhodnocení návrhů konkrétních projektů, které mají potenciál přispět k řešení identifikovaných problémů a naplnění stanovených priorit.

Tyto strategické dokumenty slouží jako základní rámec pro implementaci ITI v daných aglomeracích, zajišťují koordinaci mezi různými projekty a aktéry. Podporují efektivní využití dostupných finančních prostředků. Hlavním cílem je dosažení udržitelného a integrovaného rozvoje, který zlepší kvalitu života obyvatel a posílí celkovou konkurenceschopnost těchto aglomerací.

Tabulka 7: Přehled absolutních ukazatelů k 1. 1. 2014

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Počet obyvatel	Rozloha (km ²)	Počet obcí
Brněnská metropolitní oblast	588 237	1 729	188
Hradecko-pardubická aglomerace	331 220	1 772	216
Olomoucká aglomerace	473 711	3 235	297
Ostravská metropolitní oblast	1 126 633	3 891	233
Plzeňská metropolitní oblast	372 659	3 113	271
Pražská metropolitní oblast	1 983 327	5 389	558
Ústecko-chomutovská aglomerace	619 672	3 185	179
ITI celkem	5 945 459	22 314	1 942
Česká republika	10 512 419	78 867	6 253

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2015

Tabulka 7 znázorňuje přehled absolutních ukazatelů v metropolitních oblastech a aglomeracích v České republice, které využívaly nástroj ITI. Pražská metropolitní oblast má největší počet obyvatel dosahující 1 983 327. To je téměř dvojnásobek počtu obyvatel druhé největší oblasti, Ostravské metropolitní oblasti, která má 1 126 633 obyvatel. S nejmenším počtem obyvatel je Hradecko-pardubická aglomerace s celkem 331 220 obyvateli. Pražská metropolitní oblast je rovněž největší z hlediska rozlohy, pokrývá 5 389 km², což je více než dvojnásobek rozlohy Brněnské metropolitní oblasti, která má nejmenší rozlohu 1 729 km². V počtu obcí také dominuje Pražská metropolitní oblast, která má 558 obcí. To je více než třikrát tolik, kolik má Brněnská metropolitní oblast s nejmenším počtem obcí, což je 188.

Celkový počet obyvatel České republiky je 10 512 419. Pražská metropolitní oblast zahrnuje přibližně 18,9 % celkové populace ČR. Ostravská metropolitní oblast zahrnuje asi 10,7 % celkové populace. Ostatní oblasti mají menší podíly. Celková rozloha ČR je 78 867 km². Pražská metropolitní oblast představuje přibližně 6,8 % celkové rozlohy ČR. Ostatní oblasti mají relativně menší podíly, přičemž Brněnská metropolitní oblast představuje asi 2,2 %. Celkový počet obcí v ČR je 6 253. Pražská metropolitní oblast zahrnuje přibližně 8,9 % všech obcí ČR, což je nejvyšší procento mezi uvedenými oblastmi. Nejmenší Brněnská metropolitní oblast zahrnuje pouze 3 % celkového počtu obcí.

Pražská metropolitní oblast dominuje ve všech ukazatelích, má největší počet obyvatel, největší rozlohu i největší počet obcí. Naopak Brněnská metropolitní oblast má nejmenší rozlohu a počet obcí, Hradecko-pardubická aglomerace má nejmenší počet obyvatel. Při porovnání

s celkovými údaji pro Českou republiku je zřejmé, že Pražská metropolitní oblast má významný podíl na celkových hodnotách, což ji činí nejvýznamnější metropolitní oblastí v ČR. Ostatní metropolitní oblasti a aglomerace mají menší, ale stále velice důležitý podíl.

V území s ITI žije přibližně 52,3 % obyvatel České republiky, zatímco 31,1 % obcí se nachází v těchto oblastech a tato území pokrývají 28,3 % celkové rozlohy České republiky. To ukazuje na vysokou koncentraci obyvatelstva v metropolitních oblastech a aglomeracích.

Tabulka 8: Dokončené projekty ITI za programové období 2014-2020

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Dokončené ITI projekty
Brněnská metropolitní oblast	113
Hradecko-pardubická aglomerace	31
Olomoucká aglomerace	130
Ostravská metropolitní oblast	281
Plzeňská metropolitní oblast	117
Pražská metropolitní oblast	5
Ústecko-chomutovská aglomerace	67

Zdroj: vlastní zpracování dle ITIBudejovice.cz, ITIHradecPardubice.eu, ITIOstravsko.cz, ITIPlzen.cz, IRIPraha.eu, ITIUCHA.cz, Magistrát statutárního města Jihlava, Magistrát statutárního města Karlovy Vary, Magistrát statutárního města Liberec, Magistrát statutárního města Mladá Boleslav, Magistrát statutárního města Zlín, MetropolitníoblastBrno.cz, Olomouckáaglomerace.eu, 2024

Tabulka 8 ukazuje výrazné rozdíly v počtu dokončených projektů ITI mezi různými metropolitními oblastmi a aglomeracemi. Ostravská metropolitní oblast má nejvyšší počet projektů, následuje Olomoucká aglomerace a Plzeňská metropolitní oblast. Naopak Pražská metropolitní oblast má výrazně nižší počet dokončených projektů. Tyto rozdíly mohou být způsobeny různými faktory, jako jsou regionální potřeby, kapacity pro implementaci projektů a dostupnost alternativních zdrojů financování. Nicméně je třeba podotknout, že počet dokončených projektů je velmi orientačním ukazatelem implementace ITI na daném území. Nezohledňuje totiž např. velikost projektů ani objem vyčerpaných prostředků, jeho vypovídací hodnota tedy není příliš vysoká.

Tabulka 9: Přehled relativních ukazatelů k 1. 1. 2014

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Hustota zalidnění	Podíl nezaměstnaných	Intenzita bytové výstavby	Index stáří
Brněnská metropolitní oblast	890,30	7,90	330	119,18
Hradecko-pardubická aglomerace	186,95	6,79	245	126,91
Olomoucká aglomerace	147,23	9,42	108	121,06
Ostravská metropolitní oblast	443,70	9,73	166	114,32
Plzeňská metropolitní oblast	229,30	5,83	248	122,20
Pražská metropolitní oblast	501,91	6,00	396	99,20
Ústecko-chomutovská aglomerace	218,74	11,91	79	104,34
Česká republika	133,30	8,17	228	116,00

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2024b

Tabulka 9 obsahuje vybrané relativní ekonomické ukazatele. Nejvyšší hustotu zalidnění má Brněnská metropolitní oblast s 890,30 obyvateli na km². Je to výrazně více než celorepublikový průměr, který má 133,30 obyvatel/km². Nejnižší hustotu zalidnění má Olomoucká aglomerace s 147,23 obyvateli na km². Tato hodnota je však stále nad celorepublikovým průměrem. Nejnižší míru nezaměstnanosti má Plzeňská metropolitní oblast s 5,83 %, což je pod celorepublikovým průměrem, který je 8,17 %. Nejvyšší míru nezaměstnanosti má Ústecko-chomutovská aglomerace s 11,91 %. Tato oblast čelí ekonomickým problémům a strukturální nezaměstnanosti. To se odráží i ve vyšší míře nezaměstnanosti oproti celostátnímu průměru. Nejvyšší hodnotu bytové výstavby vykazuje Pražská metropolitní oblast s 397 dokončenými byty na 100 000 obyvatel. Praha jako hlavní město ČR přitahuje mnoho nových obyvatel, což znamená zvýšenou potřebu bytové výstavby. Nejnižší hodnotu bytové výstavby má Ústecko-chomutovská aglomerace se 79 byty na 100 000 obyvatel. Nízká bytová výstavba v této oblasti může souviset s ekonomickými problémy a nižší atraktivitou pro nové obyvatele. Index stáří, který udává poměr počtu osob starších 65 let na 100 osob mladších 15 let, je nejnižší v Pražské metropolitní oblasti s hodnotou 99,20. To naznačuje mladší populaci ve srovnání s ostatními oblastmi. Může to být způsobeno přílivem mladých lidí do hlavního města. Nejvyšší index stáří má Hradecko-pardubická aglomerace s hodnotou 126,91, což naznačuje vyšší podíl starších obyvatel.

Celkový průměr hustoty zalidnění České republiky je 133,30 obyvatel/km². Všechny uvedené metropole/aglomerace mají vyšší hustotu zalidnění než je celostátní průměr, což poukazuje na

to, že se jedná o významné městské oblasti. Průměrná nezaměstnanost v ČR je 8,17 %. V tomto ohledu jsou některé oblasti nad průměrem (Ostravská metropolitní oblast) a některé pod průměrem (Plzeňská metropolitní oblast). Průměrná bytová výstavba v ČR je 228 bytu na 100 000 obyvatel. Pražská a Brněnská metropolitní oblast vykazuje vyšší bytovou výstavbu než celorepublikový průměr, což představuje jejich ekonomickou atraktivitu a růst populace. Průměrný index stáří v ČR je 116. Pražská metropolitní oblast má nižší index stáří, což naznačuje mladší populaci, naopak Hradecko-pardubická aglomerace naznačuje starší populaci.

V porovnání s Českou republikou mají metropolitní oblasti a aglomerace vyšší hustotu zalidnění, různorodou míru nezaměstnanosti, různorodou bytovou výstavbu a proměnlivý index stáří.

3.2.2 Integrované plány rozvoje území (IPRÚ)

Tyto plány byly v programovém období 2014-2020 zaměřeny na podporu regionálního rozvoje ve městech s přirozeným vlivem, které nejsou součástí metropolitních oblastí pokrytých ITI. Tyto plány cílí na šest klíčových aglomerací v České republice, kterými jsou České Budějovice, Jihlava, Karlovy Vary, Liberec-Jablonec nad Nisou, Mladá Boleslav a Zlín. Tyto aglomerace jsou blíže popsány v Tabulce 6. Plány IPRÚ jsou zaměřeny na několik klíčových oblastí rozvoje, které jsou nezbytné pro zlepšení kvality života obyvatel a podporu udržitelného rozvoje v těchto aglomeracích. Mezi hlavní cíle patří:

- **Veřejné služby** – zlepšení dostupnosti a kvality veřejných služeb, včetně zdravotnictví, sociálních služeb a veřejné správy.
- **Vzdělávání** – podpora všech úrovní vzdělávání od předškolního až po vysokoškolské, včetně odborného a celoživotního vzdělávání.
- **Trh práce** – podpora zaměstnanosti a zlepšení situace na trhu práce, včetně veřejné dopravy, s cílem zvýšit dostupnost a mobilitu obyvatel.
- **Životní prostředí a technická infrastruktura** – ochrana a zlepšení životního prostředí, včetně řešení technické infrastruktury, jako je vodohospodářství, energetika a odpadové hospodářství.

Podobně jako u ITI i aglomerace zapojené do IPRÚ musely vypracovat komplexní strategie rozvoje území. Tyto strategie jsou založeny na důkladné analýze území a zahrnují jednání se zúčastněnými stranami, což umožňuje identifikovat specifické potřeby a priority každé aglomerace. Proces zahrnuje:

- **analýzu území** – detailní zkoumání současného stavu území, identifikace problémů a výzev, posouzení potenciálu pro rozvoj,
- **jednání se zúčastněnými stranami** – konzultace s místními samosprávami, podnikateli, neziskovými organizacemi a dalšími klíčovými aktéry, aby byly zohledněny jejich názory a návrhy na rozvoj,
- **stanovení priorit** – na základě analýz a jednání jsou určeny prioritní oblasti a konkrétní projekty, které se realizují v rámci IPRÚ.

IPRÚ představuje důležitý nástroj pro regionální rozvoj v aglomeracích mimo metropolitní oblasti ITI. Jejich cílem je zajistit vyvážený a udržitelný rozvoj ve městech, která mají přirozený vliv na své okolí. Díky zaměření na klíčové oblasti, jako jsou veřejné služby, vzdělávání, trh práce, dopravní obslužnost a životní prostředí, přispívají IPRÚ k celkovému zlepšení kvality života obyvatel a podpoře regionální konkurenceschopnosti. Hlavním rozdílem, kterým se tedy IPRÚ rozlišuje od ITI je, že se ITI soustředí na komplexní problémy velkých metropolitních oblastí, zatímco IPRÚ cílí na specifické potřeby menších měst s přirozeným vlivem na své okolí.

Tabulka 10: Přehled absolutních ukazatelů k 1. 1. 2014

Název aglomerace	Počet obyvatel	Rozloha (km ²)	Počet obcí
Českobudějovická aglomerace	188 965	1 639	109
Jihlavská aglomerace	112 220	1 199	123
Karlovarská aglomerace	117 297	1 514	54
Liberecko-jablonecká aglomerace	261 413	1 391	93
Mladoboleslavská aglomerace	124 943	1 023	120
Zlínská aglomerace	192 116	332	89
IPRÚ celkem	996 954	7 098	588
Česká republika	10 512 419	78 867	6 253

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2015

Tabulka 10 poskytuje souhrnné informace o šesti aglomeracích, které jsou cílem IPRÚ v České republice, v popisovaném programovém období. Pro každou aglomeraci jsou uvedeny klíčové demografické a geografické údaje, jako je počet obyvatel, rozloha v kilometrech čtverečních a počet obcí. Nejvyšší počet obyvatel má Liberecko-jablonecká aglomerace s 261 413 obyvateli, zatímco nejmenší počet obyvatel má Jihlavská aglomerace s 112 220 obyvateli. Co se týče rozlohy největší je Českobudějovická aglomerace s 1 639 km², zatímco nejmenší je

Zlínská aglomerace s 332 km². V počtu obcí je dominantní Jihlavská aglomerace se 123 obcemi, zatímco Karlovarská aglomerace má nejmenší počet obcí, a to 54.

Celkový počet obyvatel v šesti aglomeracích, tedy 996 954 obyvatel, představuje 9,5 % celkového počtu obyvatel České republiky, která má 10 512 419. Rozloha těchto aglomerací dohromady je 7 098 km² a tvoří přibližně 9 % celkové rozlohy České republiky, která je 78 867 km². Počet obcí 588 z celkových aglomerací představuje 9,4 % celkového počtu České republiky, která má dohromady 6 253 obcí.

Těchto šest uvedených aglomerací tvoří přibližně 9-10 % populace, rozlohy a počtu obcí České republiky. Největší aglomerací z hlediska počtu obyvatel je Liberecko-jablonecká aglomerace, zatímco nejmenší je Jihlavská aglomerace. U rozlohy je největší Českobudějovická aglomerace a nejmenší Zlínská aglomerace. Nejvíce obcí má Jihlavská aglomerace, zatímco Karlovarská aglomerace má nejméně obcí.

V území s IRPÚ žije přibližně 9,48 % obyvatel České republiky, zatímco 9,4 % obcí se nachází v těchto oblastech a tato území pokrývají 9,02 % celkové rozlohy České republiky. To ukazuje na vysokou koncentraci obyvatelstva a ekonomické aktivity v daných aglomeracích.

Tabulka 11: Dokončené projekty IPRÚ za programové období 2014-2020

Název aglomerace	Dokončené IPRÚ projekty
Českobudějovická aglomerace	20
Jihlavská aglomerace	36
Karlovarská aglomerace	59
Liberecko-jablonecká aglomerace	8
Mladoboleslavská aglomerace	25
Zlínská aglomerace	40

Zdroj: vlastní zpracování dle ITIBudejovice.cz, ITIHradecPardubice.eu, ITIOstravsko.cz, ITIPlzen.cz, IRIPraha.eu, ITIUCHA.cz, Magistrát statutárního města Jihlava, Magistrát statutárního města Karlovy Vary, Magistrát statutárního města Liberec, Magistrát statutárního města Mladá Boleslav, Magistrát statutárního města Zlín, MetropolitníoblastBrno.cz, Olomouckáaglomerace.eu, 2024

Tabulka 11 ukazuje výrazné rozdíly v počtu dokončených projektů IPRÚ mezi různými metropolitními oblastmi a aglomeracemi. Karlovarská aglomerace má nejvyšší počet projektů, následuje Zlínská aglomerace a Jihlavská aglomerace. Naopak Liberecko-jablonecká aglomerace má výrazně nižší počet dokončených projektů. Tyto rozdíly mohou být způsobeny

různými faktory, jako jsou regionální potřeby, kapacity pro implementaci projektů a dostupnost alternativních zdrojů financování.

Tabulka 12: Přehled relativních ukazatelů k 1. 1. 2014

Název aglomerace	Hustota zalidnění	Podíl nezaměstnaných	Intenzita bytové výstavby	Index stáří
Českobudějovická aglomerace	115,30	5,78	341	110,46
Jihlavská aglomerace	93,60	7,36	204	111,76
Karlovarská aglomerace	77,50	9,21	156	126,24
Liberecko-jablonecká aglomerace	198,55	7,97	161	110,35
Mladoboleslavská aglomerace	122,20	4,69	231	103,23
Zlínská aglomerace	185,90	7,33	113	125,00
Česká republika	133,30	8,17	228	116,00

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2024b

Tabulka 12 obsahuje údaje o vybraných relativních ukazatelích. Jedná se o hustotu zalidnění, nezaměstnanost, bytovou výstavbu a index stáří. Nejvyšší hustotu zalidnění má Liberecko-jablonecká aglomerace s 198,55 obyvateli na km², což je nad celorepublikovým průměrem, který je 133,3 obyvatel/km². V této oblasti je vysoká průmyslová činnost a husté osídlení. Nejnižší hustotu zalidnění má Karlovarská aglomerace, která má 77,5 obyvatel na km², což je pod celorepublikovým průměrem. Karlovarská oblast je méně hustě osídlená, což může být ovlivněno přírodními podmínkami a ekonomickou strukturou. Nejnižší míru nezaměstnanosti má Mladoboleslavská aglomerace s 4,69 %, což je výrazně pod celorepublikovým průměrem, který je 8,17 %. Nízká nezaměstnanost v této oblasti může být způsobena především přítomností významných průmyslových podniků, jako je automobilový průmysl. Nejvyšší míru nezaměstnanosti má Karlovarská aglomerace s 9,21 %, což je nad celostátním průměrem. Nejvyšší hodnotu bytové výstavby vykazuje Českobudějovická aglomerace s 341 dokončenými byty na 100 000 obyvatel. To je výrazně více než celorepublikový průměr, který vykazuje 228 bytů na 100 000 obyvatel. Nejnižší hodnotu bytové výstavby má Zlínská aglomerace s 113 byty na 100 000 obyvatel, což je pod celorepublikovým průměrem, což může souviset s ekonomickou situací a poptávkou po nových bytech. Nejnižší index stáří má Mladoboleslavská aglomerace s hodnotou 103,23, což naznačuje mladší populaci ve srovnání s ostatními oblastmi. Nejvyšší index stáří má Karlovarská aglomerace s hodnotou 126,24, což

naznačuje vyšší podíl starších obyvatel. Tato vysoká hodnota může být ovlivněna demografickými trendy a migrací mladých lidí za prací do jiných oblastí.

Celorepublikový průměr hustoty zalidnění je 133,3 obyvatel/km². Liberecko-jablonecká aglomerace a Zlínská aglomerace mají vyšší hustotu zalidnění než celostátní průměr, zatímco Karlovarská a Jihlavská aglomerace mají nižší hustotu. Průměrná nezaměstnanost ČR je 8,17 %. Mladoboleslavská a Českobudějovická aglomerace mají nižší nezaměstnanost než celostátní průměr, zatímco Karlovarská aglomerace má vyšší nezaměstnanost. Průměrná bytová výstavba v ČR je 228 bytů na 100 000 obyvatel. Českobudějovická a Mladoboleslavská aglomerace mají vyšší bytovou výstavbu, než ukazuje celostátní průměr, zatímco Zlínská a Karlovarská aglomerace mají tyto hodnoty nižší. Průměrný index stáří v ČR je 116. Mladoboleslavská a Českobudějovická aglomerace mají nižší index stáří, což naznačuje mladší populaci, zatímco Karlovarská a Zlínská aglomerace mají vyšší index stáří, což naznačuje starší populaci.

V porovnání s Českou republikou mají některé aglomerace vyšší hustotu zalidnění, různorodou míru nezaměstnanosti, různorodou bytovou výstavbu a proměnlivý index stáří.

3.2.3 Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD)

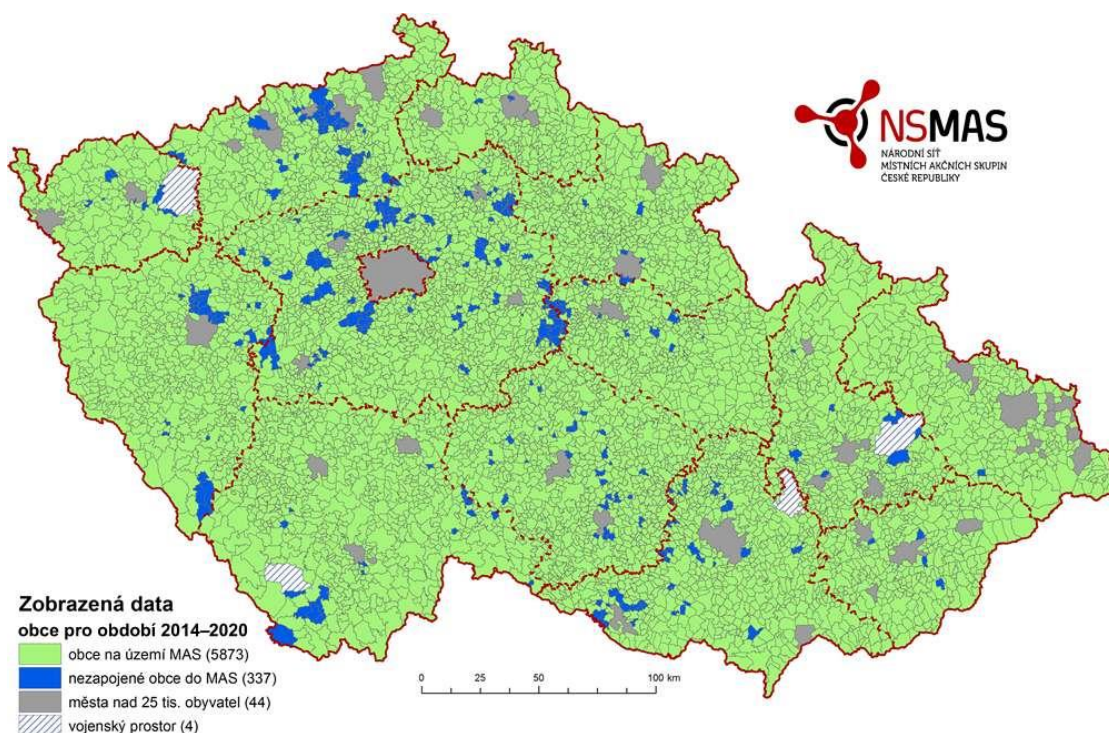
CLLD je realizován prostřednictvím Místních akčních skupin (MAS). Tyto skupiny tvoří široké spektrum aktérů zahrnující občany, neziskové organizace a další subjekty veřejné správy, jako jsou obce, svazky obcí a veřejné instituce. Složení MAS je tedy následující:

- **občané** – aktivní zapojení jednotlivých obyvatel regionu, kteří mají zájem na rozvoji své komunity,
- **neziskové organizace** – místní neziskové organizace, které se zaměřují na různé aspekty komunitního života (kultura, sport, sociální služby, životní prostředí),
- **veřejná správa** – obce, svazky obcí a veřejné instituce, které hrají důležitou roli v koordinaci implementaci rozvojových strategií.

MAS představují klíčové nástroje pro zajištění participativního přístupu k rozvoji venkovských oblastí. Jejich hlavním cílem je zlepšení kvality života a životního prostředí ve venkovských oblastech. Tyto oblasti jsou definovány jako obce s počtem obyvatel do 25 000 a území s populací mezi 10 000 a 100 000 obyvatel (DotaceEU, 2014). Tato území znázorňuje Obrázek 3. Zaměřují se na tyto klíčové oblasti:

- **Ekonomický rozvoj** – podpora místních podniků a vytváření pracovních míst, což přispívá k ekonomické stabilitě.
- **Sociální soudržnost** – posilování komunitních vazeb a podpora sociálního začleňování, zejména pro zranitelné a znevýhodněné skupiny.
- **Životní prostředí** – ochrana a zlepšování životního prostředí prostřednictvím udržitelných praktik a projektů.
- **Kulturní rozvoj** – zachování a podpora místního kulturního dědictví, což přispívá k posílení regionální identity.

MAS pracují na základě komunitně vedených místních rozvojových strategií, které jsou vytvářeny ve spolupráci se všemi relevantními místními aktéry. Tyto strategie vychází z podrobné analýzy potřeb a potenciálu regionu. Zahrnují konkrétní projekty a iniciativy zaměřené na dosažení stanovených cílů. Prostřednictvím MAS se CLLD snaží zajistit, aby rozvoj venkovských oblastí byl efektivní a udržitelný. Také aby přispíval k celkovému zlepšení kvality života obyvatel těchto regionů.

Obrázek 3: Rozdělení MAS na území České republiky k 1. 9. 2016

Zdroj: DVS.cz, 2018

V programovém období 2014-2020 se CLLD zaměřuje na dva specifické cíle:

1. Posílení komunitně vedeného místního rozvoje za účelem zvýšení kvality života ve venkovských oblastech.
2. Posílení kapacit komunitně vedeného místního rozvoje za účelem zlepšení řídicích a administrativních schopností MAS.

Podpora CLLD v rámci IROP se tedy zaměřuje na komplexní rozvoj venkovských oblastí prostřednictvím široké škály projektů, které cílí na zlepšení života, ekonomického rozvoje, sociální integrace, vzdělávání a ochrany kulturního dědictví. Je také určena pro široké spektrum témat, která vycházejí ze zaměření IROP. Konkrétně se jedná o:

- **Dopravu** – výstavba přestupních terminálů, podpora nízkoemisních a bezemisních dopravních prostředků, rozvoj infrastruktury pro pěší a cyklisty.
- **Integrovaný záchranný systém (IZS)** – pořízení techniky a výstavba stanic IZS.
- **Sociální integraci** – rozvoj sociálních služeb, rozvoj komunitních center a sociálního bydlení.
- **Sociální podnikání** – podpora podnikatelských aktivit s pozitivním sociálním dopadem.
- **Vzdělávání** – podpora mateřských, základních a středních škol, volnočasových vzdělávacích aktivit.
- **Podpora MAS** – zajištění přípravných, podpůrných a provozních činností MAS zapojených do realizace projektů CLLD.

Tabulka 13: Porovnání absolutních ukazatelů k 31. 12. 2014

Programové období 2014-2020	Počet obyvatel	Rozloha (km ²)	Počet obcí
MAS	6 157 961	71 522,51	5 883
Česká republika	10 538 275	78 867,79	6 253

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2023a

Tabulka 13 obsahuje vybrané absolutní ukazatele - počet obyvatel, rozloha v km² a počet obcí pro MAS a pro celou Českou republiku pro programové období 2014-2020. V tomto programovém období bylo k 31. 4. 2014 dle ČSÚ evidováno na území České republiky 183 MAS. Následně bude popsán podrobný rozbor těchto údajů a jejich srovnání.

MAS zahrnují 58,44 % obyvatel České republiky, to znamená, že více než polovina obyvatel ČR žije v oblastech, které jsou pokryty MAS. Důvodem může být to, že MAS často pokrývají

venkovské a příměstské oblasti, kde žije značná část obyvatel. V případě rozlohy, MAS pokrývají 90,7 % rozlohy České republiky. Tento vysoký podíl je způsoben tím, že MAS zahrnují nejen venkovské oblasti, které zabírají většinu území ČR, ale i některá menší města a příměstské oblasti. Tato územní rozsáhlost umožňuje MAS efektivněji cílit na specifické regionální potřeby a rozvojové projekty. MAS zahrnují 94 % obcí v České republice. To ukazuje, že výrazná většina obcí v ČR jsou součástí nějaké MAS. MAS jsou často založeny na komunitních partnerstvích, která zahrnují místní obce, neziskové organizace, podniky a další místní aktéry. Toto široké pokrytí obcí umožňuje efektivní místní rozvoj a spolupráci.

Místní akční skupiny hrají klíčovou roli v regionálním rozvoji České republiky. S vysokým pokrytím obyvatel, rozlohy a obcí umožňují MAS cílený efektivní rozvoj venkovských a příměstských oblastí. Je důležité zmínit, že přes jejich vysoké pokrytí zůstávají MAS pružné a schopné reagovat na specifické potřeby místních komunit, což činí důležitý nástroj pro regionální politiku a rozvoj v České republice.

3.3 Integrované nástroje v programovém období 2021-2027

V programovém období 2021-2027 jsou v České republice využity pouze dva integrované nástroje – ITI a CLLD.

Programové období 2021-2027 přináší v České republice důležité změny a pokračování v používání integrovaných nástrojů. Jedná se o Integrované územní investice (ITI) a Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD). Tyto nástroje jsou navrženy tak, aby zajistily celou podporu specifických potřeb regionů a komunit, podporovaly udržitelný rozvoj a zvyšovaly efektivitu využití evropských fondů, především využití finančních prostředků z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR) a Fondu soudržnosti (FS). Česká republika má v programovém období 2021-2027 k dispozici přes 21 miliard EUR (DotaceEU, 2024c).

V tomto programovém období se dle MMR (2021a) také využívají Regionální akční plány (RAP). Tyto plány představují na národní úrovni klíčový nástroj pro efektivní využití fondů EU v jednotlivých regionech. RAP jsou zaměřeny na konkrétní rozvojová témata, jako jsou střední školy, silnice druhé třídy, deinstitucionalizace sociálních služeb a zdravotnická záchranná služba. Kraje jsou vhodné jednotky pro řešení těchto témat. RAP jsou implementovány prostřednictvím Integrovaného regionálního operačního programu (IROP). Tento program je více popsán v kapitole 2.4 Integrovaný rozvoj území v ČR.

Jak bylo uvedeno v kapitole 1.2.1 Strategie regionálního rozvoje, pro toto programové období byl vytvořen národní dokument – Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (SRR 21+). Tato

strategie má za cíl stanovit hlavní směry regionálního rozvoje na sedmileté období, a to v souladu se zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů. Strategie si klade za cíl podporovat dynamický, vyvážený a udržitelný rozvoj území ČR v letech 2021-2027. SSR 21+ se zaměřuje na oblasti zaměřené na specifické tematické oblasti, které určí územní specifický přístup. Dále určuje různé typy regionálních disparit a udržitelný rozvoj. Hlavním cílem je určit tematické oblasti, konkrétní přístupy přizpůsobené jednotlivým regionům a zároveň definovat různé intervence v různých zemích. To povede k podpoře konkurenceschopnosti jednotlivých regionů, snížení regionálních rozdílů a nalezení řešení, která podpoří udržitelný rozvoj.

3.3.1 Integrované územní investice (ITI)

V tomto programovém období se ITI zaměřují na třináct metropolitních oblastí a aglomerací v České republice, zobrazené na Obrázku 4. Patří mezi ně tři metropolitní oblasti: Praha, Brno, Ostrava a deset aglomerací: Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem a Chomutov, Liberec a Jablonec nad Nisou, Hradec Králové a Pardubice, Olomouc, Zlín, Jihlava, České Budějovice, Mladá Boleslav. Tyto oblasti jsou zobrazeny na Obrázku 4. ITI jsou podporovány prostřednictvím Evropského fondu pro regionální rozvoj, Fondu soudržnosti a je podpořena Operačním programem Technická pomoc. Hlavním cílem ITI je ovlivnit rozvojový potenciál těchto městských oblastí a řešit specifické problémy (MMR, 2021b). Mezi klíčová témata patří:

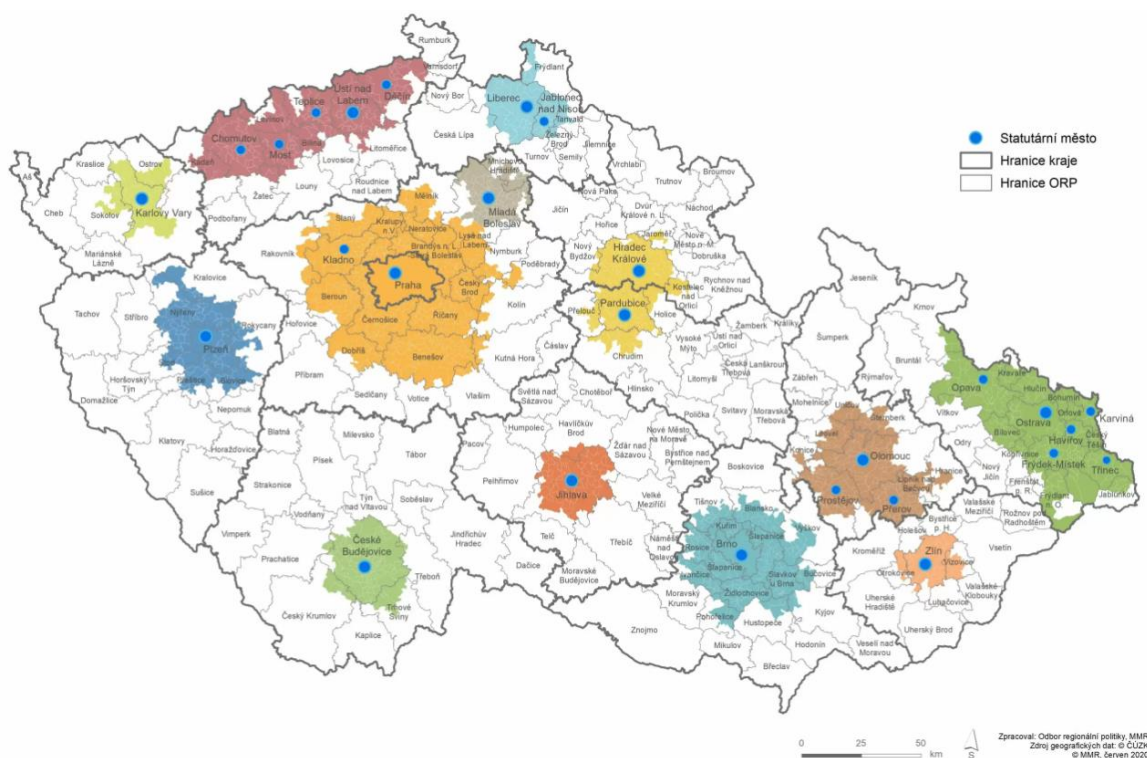
- 1. Posílení rozvojového potenciálu městských oblastí** – maximalizace ekonomického a sociálního potenciálu, podpora inovací, zlepšení podnikatelského prostředí a rozvoj klíčových sektorů.
- 2. Udržitelná městská mobilita** – podpora rozvoje dopravních systémů, investice do veřejné dopravy, cyklistických a pěších tras a inteligentních dopravních systémů.
- 3. Zlepšení veřejné infrastruktury** – modernizace a rozšiřování infrastruktury, jako jsou silnice, mosty, veřejné budovy a služby. Vytvoření efektivního a funkčního městského prostředí.
- 4. Podpora mezisektorové spolupráce** – podpora spolupráce mezi různými sektory, jako je obchod, vzdělávání a vláda, s cílem podpořit inovace a hospodářský rozvoj.
- 5. Adaptace na změnu klimatu a řešení sucha** – implementace strategií a opatření na zmírnění dopadů změny klimatu jako zlepšení odolnosti infrastruktury proti extrémním povětrnostním jevům a zavádění technologií na efektivní hospodaření se zdroji.

6. Zavádění moderních technologií – podpora digitalizace a využívání chytrých inovací technologií ve veřejné správě: e-government a další chytré systémy, které poskytují lepší dostupnost veřejných služeb.

Programové období 2021-2027 klade větší důraz na inovaci, digitalizaci, udržitelnost a adaptaci na klimatické změny, což je posun od zaměření na základní infrastrukturu a sociální soudržnost v období 2014-2020. Tyto změny reflektují technologický pokrok, zvyšující se povědomí o klimatických výzvách a potřebu integrovaných řešení pro komplexní sociální a ekonomické problémy. Zvýšený důraz na mezisektorovou spolupráci a modernizaci veřejné infrastruktury poukazuje také na strategické priority EU a nutnost reagovat na globální a evropské podmínky.

ITI cílí na komplexní a koordinovaný rozvoj městských oblastí, s důrazem na udržitelnost, efektivitu a inovace. Tím posiluje zvyšování kvality života obyvatel, posílení ekonomické konkurenceschopnosti a řešení klíčových environmentálních výzev.

Obrázek 4: Integrované nástroje v programovém období 2021-2027

Zdroj: MMR, 2024b

Stejně jako v programovém období 2014-2021 byl pro každou z uvedených oblastí vypracován strategický dokument ITI, v němž je uvedena detailní analýza území a stanovení prioritních oblastí rozvoje. Tyto dokumenty zahrnují následující klíčové prvky:

- **analýza území** – podrobný rozbor současného stavu území, včetně demografických, ekonomických, sociálních a environmentálních aspektů,
- **identifikace problémů** – určení hlavních problémů a výzev, kterým aglomerace čelí, například v oblasti dopravy nebo sociálního začlenění,
- **klíčové zúčastněné strany** – identifikace a zapojení hlavních aktérů a partnerů, kteří se podílejí na rozvoji dané oblasti, včetně místních samospráv, veřejných institucí a dalších,
- **návrhy projektů** – sběr a vyhodnocení návrhů konkrétních projektů, které mají potenciál přispět k řešení identifikovaných problémů a naplnění stanovených priorit.

Tyto strategické dokumenty slouží jako základní rámec pro implementaci ITI v daných aglomeracích, zajišťují koordinaci mezi různými projekty a aktéry. Podporují efektivní využití dostupných finančních prostředků. Hlavním cílem je dosažení udržitelného a integrovaného rozvoje, který zlepší kvalitu života obyvatel a posílí celkovou konkurenceschopnost těchto metropolitních oblastí a aglomerací.

Tabulka 14: Přehled absolutních ukazatelů k 1. 1. 2021

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Počet obyvatel	Rozloha (km ²)	Počet obcí
Brněnská metropolitní oblast	801 405	3 460	384
Českobudějovická aglomerace	194 750	1 638	109
Hradecko-pardubická aglomerace	333 679	1 772	216
Jihlavská aglomerace	112 189	1 199	123
Karlovarská aglomerace	110 526	1 511	56
Liberecko-jablonecká aglomerace	263 623	1 391	93
Mladoboleslavská aglomerace	126 965	1 023	120
Olomoucká aglomerace	468 883	3 239	300
Ostravská metropolitní oblast	943 252	3 012	179
Plzeňská aglomerace	335 991	2 545	203
Pražská metropolitní oblast	2 058 413	5 431	558
Ústecko-chomutovská aglomerace	598 462	3 186	179
Zlínská aglomerace	189 355	1 034	89
ITI celkem	6 537 493	30 441	2 609
Česká republika	10 494 836	78 870	6 258

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2023b

V Tabulce 14 jsou uvedeny vybrané absolutní údaje pro třináct metropolitních oblastí a aglomerací v České republice. Provádí podrobnou analýzu těchto údajů, které zahrnují srovnání mezi jednotlivými oblastmi a porovnání hodnotami pro Českou republiku. Nejvyšší počet obyvatel má Pražská metropolitní oblast a to 2 058 413 obyvatel, což představuje přibližně 31,4 % celkového počtu obyvatel ITI oblastí a 19,6 % celkového počtu obyvatel České republiky. Naopak nejnižší počet obyvatel má Jihlavská aglomerace, která se 112 189 obyvateli, tvoří pouze 1,7 % celkového počtu ITI oblastí a 1,1 % celkového počtu obyvatel České republiky.

Největší rozlohu má Pražská metropolitní oblast, přesněji 5 431 km², což představuje 17,8 % rozlohy ITI oblastí a 6,9 % celkové rozlohy České republiky. Nejmenší rozlohu má Mladoboleslavská aglomerace, která se svými 1 023 km², zaujímá 3,4 % celkové rozlohy ITI oblastí a 1,3 % celkové rozlohy České republiky.

Pražská metropolitní oblast také dominuje v případě počtu obcí, kdy s 558 obcemi, představuje 21,4 % celkového počtu obcí v ITI oblastech a 8,9 % celkového počtu obcí v České republice. Nejnižší počet obcí má Karlovarská aglomerace, která má 56 obcí a představuje tak 2,1 % celkového počtu obcí v ITI oblastech a 0,9 % celkového počtu obcí v České republice.

Ve srovnání s Českou republikou počet obyvatel v ITI oblastech představuje 62,3 % celkové populace ČR. Metropolitní oblasti jsou přirozeně atraktivní pro bydlení a práci, což vede k vyšší koncentraci obyvatel. V případě rozlohy tvoří ITI oblasti 38,6 % celkové rozlohy ČR. Počet obcí spadajících do ITI oblastí představují 41,7 % celkového počtu obcí ČR.

Rozdíly v počtu obyvatel, rozloze a počtu obcí mezi jednotlivými metropolitními oblastmi a aglomeracemi jsou způsobeny ekonomickými a geografickými faktory. Hlavní města a velké metropole (Praha, Brno, Ostrava) přitahují více obyvatel a rozšiřují se na větší území díky své ekonomické a kulturní důležitosti. Menší města a aglomerace (např. Jihlava, Karlovy Vary), mají menší počet obyvatel a menší rozlohu, což odráží jejich odlišnou ekonomickou strukturu a geografické podmínky. Celkově ITI oblasti hrají klíčovou roli v regionálním rozvoji a představují významnou část populace a území České republiky.

Tabulka 15: Strategické projekty ITI v období 21+ k 1. 6. 2024

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Strategické projekty
Brněnská metropolitní oblast	50
Českobudějovická aglomerace	20
Hradecko-pardubická aglomerace	55
Jihlavská aglomerace	34
Karlovarská aglomerace	101
Liberecko-jablonecká aglomerace	33
Mladoboleslavská aglomerace	23
Olomoucká aglomerace	80
Ostravská metropolitní oblast	24
Plzeňská aglomerace	15
Pražská metropolitní oblast	24
Ústecko-chomutovská aglomerace	38
Zlínská aglomerace	59

Zdroj: vlastní zpracování dle ITI Budejovice.cz, ITI Hradec Pardubice.eu, ITI Ostravsko.cz, ITI Plzeň.cz, IRIPraha.eu, ITI UCHA.cz, Magistrát statutárního města Jihlava, Magistrát statutárního města Karlovy Vary, Magistrát statutárního města Liberec, Magistrát statutárního města Mladá Boleslav, Magistrát statutárního města Zlín, Metropolitní oblast Brno.cz, Olomoucká aglomerace.eu, 2024

Aktuálně není snadno dostupné přesné číslo o počtu realizovaných projektů ITI v jednotlivých aglomeracích v České republice pro období 2021-2027, jelikož toto programové období stále probíhá. V rámci tohoto období jsou prostřednictvím nástroje ITI podporovány výhradně tzv. strategické projekty. Tyto projekty jsou znázorněny v Tabulce 15 a jsou dlouhodobě konzultovány a následně vybrány na počátku implementace strategie. Jsou také součástí strategie, konkrétně její druhé části – Akčního plánu, který se skládá z jednotlivých programových rámců podle jednotlivých operačních programů.

Tabulka 16: Přehled relativních ukazatelů k 1. 1. 2021

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Hustota zalidnění	Podíl nezaměstnaných	Intenzita bytové výstavby	Index stáří
Brněnská metropolitní oblast	505,73	3,69	385	118,84
Českobudějovická aglomerace	118,90	2,96	355	118,56
Hradecko-pardubická aglomerace	188,35	3,09	373	134,25
Jihlavská aglomerace	93,60	3,34	371	123,93
Karlovarská aglomerace	73,20	6,01	250	151,37
Liberecko-jablonecká aglomerace	200,00	4,20	182	127,34
Mladoboleslavská aglomerace	124,10	2,19	389	114,46
Olomoucká aglomerace	144,37	3,85	411	134,48
Ostravská metropolitní oblast	490,15	5,40	237	134,39
Plzeňská aglomerace	282,87	3,17	540	129,37
Pražská metropolitní oblast	517,50	3,40	487	104,12
Ústecko-chomutovská aglomerace	211,18	5,80	143	127,64
Zlínská aglomerace	183,20	2,84	228	140,52
Česká republika	133,10	4,02	328	128,13

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2023b

Tabulka 16 obsahuje vybrané relativní ekonomické ukazatele. Nejvyšší hustotu zalidnění má Pražská metropolitní oblast 517,50 obyvateli na km². V porovnání s Českou republikou se jedná přibližně o 4krát vyšší průměr, než je průměr celostátní. Vysoká hustota je způsobena vysokou urbanizací a koncentrací obyvatel ve velkých městech. Nejnižší hustotu zalidnění má Karlovarská aglomerace, která má 73,2 obyvatel/km², což je přibližně 55 % celostátního průměru. Takto nízkou hustotu zalidnění můžou způsobit ekonomické problémy a nedostatečná nabídka pracovních příležitostí. Nejnižší nezaměstnanost má Mladoboleslavská aglomerace s 2,19 %, což je přibližně 54 % celostátního průměru. Jedná se o silnou oblast s automobilovou výrobou a průmysl s vysokou poptávkou po pracovních silách. Nejvyšší nezaměstnanost je v Karlovarské aglomeraci s 6,01 %, což je přibližně 1,5krát vyšší než celostátní průměr. Zde je tato vysoká nezaměstnanost způsobena ekonomickými problémy a nedostatečnou nabídkou pracovních příležitostí. Nejvyšší intenzita bytové výstavby je v Plzeňské aglomeraci, kdy bylo dokončeno 540 bytů na 100 000 obyvatel, což je nad celostátním průměrem. Vysoká výstavba bytů díky růstu populace a poptávce po bydlení. Naopak v Ústecko-chomutovské aglomeraci bylo dokončeno 143 bytů na 100 000 obyvatel, což je přibližně 44 % celostátního průměru.

Může to být způsobeno nižší ekonomickou aktivitou a menší poptávkou po novém bydlení. Index stáří, který udává poměr počtu osob starších 65 let na 100 osob mladších 15 let, je nejnižší v Pražské metropolitní oblasti s hodnotou 104,12. Může to být způsobeno mladší populací díky vysoké atraktivitě města pro mladé lidi a rodiny. Nejvyšší index stáří má Karlovarská aglomerace s hodnotou 151,37. Vyšší podíl starší populace, může být způsoben nižší atraktivitou pro mladší generace a odchodem mladých lidí do jiných atraktivnějších regionů.

ITI oblasti obecně vykazují vyšší hustotu zalidnění, než je celostátní průměr, což může být způsobeno koncentrací obyvatel v městských oblastech. Některé ITI oblasti, jako je Mladoboleslavská aglomerace, vykazují výrazně nižší nezaměstnanost díky silnému průmyslu. Naproti tomu Karlovarská aglomerace vykazuje vyšší nezaměstnanost kvůli ekonomickým výzvám. Plzeňská aglomerace vykazuje výrazně vyšší intenzitu bytové výstavby, než je celostátní průměr, zatímco Ústecko-chomutovská aglomerace výrazně nižší, což odráží rozdíly v ekonomické aktivitě a poptávce po bydlení. Pražská metropolitní oblast má mladší populaci než celostátní průměr, zatímco Karlovarská aglomerace má starší populaci, což naznačuje demografické rozdíly mezi regiony.

Rozdíly v hustotě zalidnění, podílu nezaměstnaných, intenzitě bytové výstavby a indexu stáří mezi jednotlivými metropolitními oblastmi a aglomeracemi jsou způsobeny řadou faktorů, včetně ekonomické aktivity, atraktivity pro mladé lidi, dostupnosti pracovních příležitostí a demografických trendů. Pražská a Brněnská metropolitní oblast vykazují vysokou hustotu zalidnění a nízký index stáří, což svědčí o jejich atraktivitě pro mladé lidi a rodiny. Naproti tomu Karlovarská aglomerace vykazuje nízkou hustotu zalidnění, vysokou nezaměstnanost a vysoký index stáří, což naznačuje ekonomické a demografické výzvy.

Celkově ITI oblasti hrají klíčovou roli v regionálním rozvoji a vykazují vyšší hustotu zalidnění a intenzitu bytové výstavby než celostátní průměr, což odráží jejich význam pro ekonomiku a společnost České republiky.

3.3.2 Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD)

Druhý nástroj **CLLD** se odlišuje od ITI především tím, že je zaměřen na venkovské oblasti a obce, které mají populaci v rozmezí od 10 000 do 100 000 obyvatel a zahrnují pouze obce s maximálním počtem 25 000 obyvatel. Místní akční skupiny (MAS) jsou hlavními nositeli strategií pro komunitně vedený rozvoj (MMR, 2023e). Rozdělení MAS na území České republiky znázorňuje Obrázek 5.

Totožně jako v programovém období 2014-2021 je složení MAS následující:

- **občané** – aktivní zapojení jednotlivých obyvatel regionu, kteří mají zájem na rozvoji své komunity,
- **neziskové organizace** – místní neziskové organizace, které se zaměřují na různé aspekty komunitního života (kultura, sport, sociální služby, životní prostředí),
- **veřejná správa** – obce, svazky obcí a veřejné instituce, které hrají důležitou roli v koordinaci implementaci rozvojových strategií.

Obrázek 5: Rozdělení MAS na území České republiky k 30. 4. 2021

Zdroj: NSMASCR, 2023

Strategie CLLD (MMR, 2023c) je navržena tak, aby reflektovala místní potřeby a potenciál. Zahnuje inovativní prvky přizpůsobené mezi místními aktéry.

V programovém období 2021-2027 se MAS soustředí na několik klíčových oblastí:

- **Podpora podnikání a inovací** – podpora malých a středních podniků, inovativních projektů v regionu.
- **Zlepšení infrastruktury a služeb** – rozvoj a modernizace místní infrastruktury, včetně dopravních spojení a veřejných služeb.
- **Ochrana životního prostředí** – projekty zaměřené na ochranu přírody, udržitelné zemědělství a obnovitelné zdroje energie.

- **Sociální začleňování a zlepšení kvality života** – podpora sociálních služeb vzdělávacích programů a kulturních aktivit, které zlepšují kvalitu života.
- **Rozvoj cestovního ruchu** – podpora turismu, kulturního a přírodního dědictví.

V programovém období 2021-2027 se CLLD zaměřuje více na podporu podnikání a inovací, zlepšení infrastruktury a služeb, ochranu životního prostředí, sociální začleňování a rozvoj cestovního ruchu, což je posun od ekonomického a kulturního rozvoje, sociální soudržnosti a environmentálních projektů v období 2014-2020.

Tyto změny poukazují na rostoucí potřebu modernizace místní infrastruktury, zvýšení ekonomické konkurenceschopnosti prostřednictvím inovací a adaptaci na klimatické změny prostřednictvím udržitelného zemědělství a obnovitelných zdrojů energie. Důraz na sociální služby a kvalitu života ukazuje na potřebu řešit komplexní sociální výzvy, zatímco podpora turismu a kulturního dědictví představuje snahu o posílení regionální identity a ekonomického růstu.

Cílem tohoto nástroje je dosáhnout vyváženého a udržitelného rozvoje venkovských oblastí v České republice, snížit regionální nerovnosti a stabilizovat venkovské komunity. Záměrem je také předcházet odlivu obyvatel z venkova do větších měst a jejich okolí, využít místní specifický potenciál a zlepšit vybavenost, modernizaci technické infrastruktury.

Podporované aktivity IROP v rámci CLLD se zaměřují na několik klíčových oblastí (IROP A MMR, 2024a):

- **Doprava** – investice do infrastruktury pro bezpečnou nemotorovou dopravu a cyklistickou dopravu.
- **Veřejné prostranství** – zlepšení a rozvoje zelené infrastruktury ve veřejných prostranstvích měst a obcí.
- **Jednotky sboru dobrovolných hasičů** – podpora jednotek požární ochrany kategorií II, III a V, včetně modernizace jejich vybavení.
- **Mateřské a základní školy** – rozvoj infrastruktury mateřských škol a zařízení péče o děti typu dětských skupin.
- **Sociální služby** – vytváření a zlepšování infrastruktury pro poskytování sociálních služeb, aby byly dostupné a kvalitní pro všechny potřebné skupiny obyvatel.
- **Památky** – revitalizace kulturních památek, která zahrnují opravy a údržbu historických budov.

- **Cestovní ruch** – rozvoj veřejné infrastruktury pro udržitelný cestovní ruch.

Tyto oblasti podpory IROP v rámci CLLD přispívají k udržitelnému rozvoji venkovských oblastí, zlepšení kvality života místních obyvatel a podpoře regionální rovnováhy.

V programovém období 2021-2027 se aktivity IROP v CLLD zaměřují na zlepšení veřejných prostranství a zelené infrastruktury, podporu dobrovolných hasičských jednotek, rozvoj mateřských škol a zařízení péče o děti, revitalizace kulturních památek a rozvoj udržitelného cestovního ruchu. Tyto změny oproti programovému období 2014-2020, kdy byla pozornost věnována hlavně dopravě, IZS, sociální integraci, sociálnímu podnikání, vzdělávání a podpoře MAS, odrážejí rostoucí důraz na udržitelnost, bezpečnost a sociální začlenění. Zvýšená pozornost na veřejná prostranství a zelenou infrastrukturu reaguje na potřebu zlepšovat kvalitu života ve městech. Podpora hasičských jednotek a infrastruktury pro děti je nutností pro zlepšování bezpečnosti a péči o rodiny. Revitalizace památek a rozvoj udržitelného cestovního ruchu ukazuje na snahu využít kulturního dědictví k podpoře regionálního rozvoje a ekonomického růstu.

Tabulka 17: Porovnání absolutních ukazatelů k 31. 12. 2020

Programové období 2021-2027	Počet obyvatel	Rozloha (km²)	Počet obcí
MAS	6 462 485	73 080,90	6 000
Česká republika	10 701 777	78 871,01	6 258

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2023a

Tabulka 17 porovnává vybrané absolutní ukazatele týkající se MAS a České republiky během programového období 2021-2027. Následuje podrobný rozbor zastoupení MAS na území ČR. Dle dat z ČSÚ je k 31. 12. 2020 na území ČR evidováno celkem 186 MAS. MAS zahrnuje přibližně 60 % populace České republiky. To znamená, že většina obyvatel ČR žije v oblastech spadajících pod MAS, což podtrhuje význam těchto skupiny pro rozvoj venkovských oblastí a regionální politiky. MAS pokrývají přibližně 92,6 % celkové rozlohy České republiky. To ukazuje, že MAS mají výrazný vliv na velkou část území státu, což je důležité pro vyvážený a udržitelný rozvoj venkova. MAS zahrnují přibližně 96 % všech obcí ČR. Tento vysoký podíl naznačuje, že MAS jsou klíčové pro správu a rozvoj většiny obcí v České republice.

Tento rozsáhlý vliv MAS je důsledkem jejich zaměření na rozvoj venkovských oblastí, které tvoří podstatnou část území ČR. MAS se snaží snížit regionální nerovnosti a stabilizovat venkovské oblasti, což je jedním z hlavních důvodů pro předcházení odlivu obyvatel do měst.

Díky finanční a institucionální podpoře z programů jako IROP mohou MAS realizovat projekty zaměřené na rozvoj infrastruktury, sociálních služeb, ochranu životního prostředí a cestovního ruchu. To vše výrazně přispívá k udržitelnému rozvoji a zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, což je hlavním cílem MAS.

3.4 Komparace území v rámci integrovaných nástrojů mezi programovými obdobími 2014-2020 a 2021-2027

V návaznosti na předchozí analýzu se tato kapitola zaměřuje na komparaci území v rámci integrovaných nástrojů mezi programovými obdobími 2014-2020 a 2021-2027. Analyzuje, jak se změnila územní charakteristika, nástroje a jejich účinnost v průběhu těchto dvou období.

První zásadní změnou mezi programovými obdobími 2014-2020 a 2021-2027 je, že z původních tří integrovaných nástrojů, které se používaly na území České republiky a to ITI, IPRÚ a CLLD, zůstaly v novém programovém období pouze ITI a CLLD. Důvodem této změny je snaha o zjednodušení a efektivnější řízení prostředků a projektů na regionální úrovni. IPRÚ byly často vnímány jako méně flexibilní a administrativně náročné, což vedlo k jejich postupnému vyřazení. Naopak ITI a CLLD se ukázaly jako účinnější a lépe schopné reagovat na specifické potřeby různých regionů. ITI umožňuje lépe koordinovat velké projekty v metropolitních oblastech a aglomeracích, zatímco CLLD podporuje zapojení místních komunit a zajišťuje, že projekty vycházejí z konkrétních potřeb a podmínek na místní úrovni. Tento přístup nejen zjednodušuje implementaci, ale také zvyšuje šanci na úspěšné dosažení stanovených cílů v oblasti regionálního rozvoje a sociální soudržnosti.

Další významnou změnou v novém programovém období je zvýšení počtu MAS. Zatímco v programovém období 2014-2020 bylo aktivních 183 MAS, v období 2021-2027 se jejich počet zvýšil na 186 MAS, což představuje nárůst přibližně o 1,67 %. Tento nárůst představuje rostoucí zájem a potřebu místních komunit o aktivní zapojení do procesu regionálního rozvoje. Zvýšení počtu MAS umožňuje lepší pokrytí a řešení specifických potřeb jednotlivých regionů. Počet MAS se ovšem v průběhu programových období může měnit v závislosti na registraci nových skupin a rušení stávajících MAS. Je tedy důležité zmínit, že jelikož programové období 2021-2027 stále probíhá, počet MAS se může ke konci tohoto programového období značně lišit.

Zajímavou změnou v novém programovém období je transformace Plzeňské metropolitní oblasti na aglomeraci. Tento přechod byl způsoben změnou v klasifikaci

a vymezení území na základě socioekonomického vývoje a demografických ukazatelů. K této změně může dojít, když určitá oblast vykáže významný růst počtu obyvatel, rozšíření ekonomické aktivity zvýšenou urbanizací, čímž splní kritéria pro zařazení mezi aglomerace. Transformace metropolitní oblasti na aglomeraci se děje na základě pravidelných přezkumů a analýz prováděných v rámci národních a evropských programů regionálního rozvoje. Tyto přezkumy hodnotí různé faktory, jako jsou hustota obyvatelstva, ekonomická aktivita, infrastruktura a další socioekonomické indikátory. Pokud oblast splní stanovené podmínky, může být přeřazena do kategorie aglomerací, což následně ovlivňuje plánování a alokaci finančních prostředků v rámci integrovaných nástrojů, jako jsou ITI a CLLD. Tento posun umožňuje lepší koordinaci a řízení regionálního rozvoje. V případě Plzeňské metropolitní oblasti, její přeměna na aglomeraci odráží dynamický rozvoj této oblasti, který zahrnuje například zvýšení hustoty zalidnění. Tudíž i přesto že například v případě rozlohy je v aktuálním programovém období menší, splnila kritérium pro transformaci na aglomeraci.

Při porovnání pokrytí metropolitních oblastí a aglomerací v programových obdobích 2014-2020 a 2021-2027 došlo k několika významným změnám. V Brněnské metropolitní oblasti přibýly podstatné části okresů Blansko a Vyškov, což naznačuje rozšíření územního pokrytí a zahrnutí dalších významných ekonomických a demografických center do integrovaných nástrojů. Tento nárůst může být způsoben růstem počtu obyvatel a rozvojem infrastruktury v těchto okresech, které nyní lépe odpovídají kritériím při zařazení do metropolitních oblastí. Na druhou stranu, nutno podotknout, že i metodika vymezení ITI oblastí doznala určitých změn.

Naopak, v Plzeňské metropolitní oblasti, která byla, jak již bylo zmíněno, transformována na Plzeňskou aglomeraci, došlo k zmenšení pokrytí, podstatná část okresu Rokycany již není zahrnuta v novém programovém období. Tento úbytek může být způsoben změnami v socioekonomických ukazatelích nebo strategickým rozhodnutím soustředit se na jádrové oblasti s větším potenciálem pro integraci a rozvoj. Další změna nastala v Ostravské metropolitní oblasti, kde podstatná část okresu Nový Jičín již není součástí pokrytí. Stejně jako v případě Plzeňské oblasti může tato změna odrážet posun v ekonomických a demografických kritériích, které určují, které oblasti jsou zahrnuty v integrovaných nástrojích.

V Pražské metropolitní oblasti zůstává pokrytí téměř stejné, pouze s menšími změnami v zahrnutí částí konkrétních okresů, což může být výsledkem jemného doladění hranic a strategických priorit pro efektivní využití zdrojů. Hradecko-pardubická aglomerace,

Olomoucká aglomerace, Českobudějovická aglomerace, Jihlavská aglomerace, Karlovarská aglomerace, Liberecko-jablonecká aglomerace, Mladoboleslavská aglomerace, Ústecko-chomutovská aglomerace a Zlínská aglomerace zaznamenaly spíše menší změny v pokrytí, což svědčí o stabilitě těchto oblastí a kontinuitě v jejich rozvojových strategiích.

Údaje v Tabulce 18 a Tabulce 19 byly vypočítány podle následujícího vzorce (3), kdy nové období představuje programové období 2021-2027 a počáteční období představuje programové období 2014-2020:

$$\text{Procentuální změna} = \left(\frac{\text{nové období} - \text{počáteční období}}{\text{počáteční období}} \right) * 100 \quad (3)$$

Tabulka 18: Změna mezi obdobími - absolutní ukazatele (v %)

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Počet obyvatel	Rozloha (km ²)	Počet obcí
Brněnská metropolitní oblast	+ 36,24	+ 100,12	+ 104,26
Českobudějovická aglomerace	+ 3,06	-0,06	0
Hradecko-pardubická aglomerace	+ 0,74	0	0
Jihlavská aglomerace	-0,03	0	0
Karlovarská aglomerace	-5,77	-0,20	+ 3,70
Liberecko-jablonecká aglomerace	+ 0,85	0	0
Mladoboleslavská aglomerace	+ 1,62	0	0
Olomoucká aglomerace	-1,02	+ 0,12	+ 1,01
Ostravská metropolitní oblast	-16,28	-22,59	-23,18
Plzeňská metropolitní oblast/aglomerace	-9,84	-18,25	-25,09
Pražská metropolitní oblast	+ 3,79	+ 0,78	0
Ústecko-chomutovská aglomerace	-3,42	+ 0,03	0
Zlínská aglomerace	-1,44	0	0
Česká republika	-0,17	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Hlavní změny ve vývoji nástrojů pro integrovaný rozvoj území mezi dvěma programovými obdobími, tedy 2014-2020 a 2021-2027, se odrážejí v několika klíčových oblastech. Tabulka 18 ukazuje procentuální změny v počtu obyvatel, rozloze a počtu obcí v metropolitních oblastech a aglomeracích České republiky. Vzhledem k tomu, že v novém

programovém období došlo k transformaci IPRÚ na ITI, jsou všechny metropolitní oblasti a aglomerace sloučeny a srovnány v jedné tabulce. Tabulka výše umožňuje porovnat původní nástroje ITI a IPRÚ s aktuálními ITI, čímž poskytuje souhrnný pohled na změny a vývoj v jednotlivých okresech mezi těmito dvěma programovými obdobími.

Nejprve je důležité uvést, že „0 %“ u některých metropolitních oblastí nebo aglomerací u rozlohy a počtu obcí, neznamena nutně, že k žádné změně nedošlo. I zde docházelo k určitým (zpravidla menším) změnám, které však z tabulky nejsou patrné kvůli omezení vyplývající z aplikované metodiky výzkumu. Podobně nejsou zcela přesné ani ostatní hodnoty, protože nerepresentují pouze integrované území, ale s ohledem na dostupnost dat jsou vztaženy k širšímu statisticky sledovanému celku. Kvůli omezené datové základně je totiž pozornost soustředěna na úroveň okresů.

Podle výsledků znázorněných v Tabulce 18 byl největší růst obyvatel zaznamenán v Brněnské aglomeraci, zatímco nejvyšší pokles byl zaznamenán v Ostravské metropolitní oblasti. V případě rozlohy, byl největší nárůst opět v Brněnské aglomeraci. Nejnižší procentuální změnu oproti minulému období zaznamenala Ostravská metropolitní oblast. V počtu obcí došlo k největšímu nárůstu také v Brněnské aglomeraci. Nejvyšší pokles v počtu obcí je zaznamenán u Plzeňské aglomerace, dříve metropolitní oblasti, což je pravděpodobně způsobeno tím, že v novém programovém období není do ITI zahrnuta podstatná část okresu Rokycany, jak tomu bylo v minulém programovém období.

Celkově lze konstatovat, že největší změny v novém programovém období nastaly v Brněnské aglomeraci, Ostravské metropolitní oblasti a Plzeňské aglomeraci. Ostatní metropolitní oblasti a aglomerace zaznamenaly méně významné změny. Česká republika jako celek vykazuje mírný pokles počtu obyvatel o 0,17 %, bez výraznějších změn v rozloze a počtu obcí, což naznačuje stabilitu na národní úrovni.

Tabulka 19: Změna mezi obdobími - relativní ukazatele (v %)

Název metropolitní oblasti/aglomerace	Hustota zalidnění	Podíl nezaměstnanosti	Intenzita bytové výstavby	Index stáří
Brněnská metropolitní oblast	-43,2	-53,29	+ 16,67	-0,29
Českobudějovická aglomerace	+ 3,12	-48,79	+ 4,10	+ 7,34
Hradecko-pardubická aglomerace	+ 0,75	-54,57	+ 51,89	+ 5,79
Jihlavská aglomerace	0,00	-54,62	+ 81,71	+ 10,88
Karlovarská aglomerace	-5,55	-34,74	+ 60,06	+ 19,91
Liberecko-jablonecká aglomerace	+ 0,73	-47,30	+ 13,09	+ 15,40
Mladoboleslavská aglomerace	+ 1,55	-53,30	+ 68,80	+ 10,88
Olomoucká aglomerace	-1,95	-59,11	+ 280,97	+ 11,09
Ostravská metropolitní oblast	+ 10,47	-44,49	+ 43,04	+ 17,56
Plzeňská metropolitní oblast/aglomerace	+ 23,36	-45,64	+ 117,39	+ 5,87
Pražská metropolitní oblast	+ 3,11	-43,37	+ 22,87	+ 4,96
Ústecko-chomutovská aglomerace	- 3,45	- 51,30	+ 81,01	+ 22,33
Zlínská aglomerace	-1,45	-61,26	+ 101,05	+ 12,42
Česká republika	-0,15	-50,80	+ 43,90	+ 10,45

Zdroj: vlastní zpracování

Výše znázorněná Tabulka 19 zobrazuje procentuální změny mezi programovými obdobími 2014-2020 a 2021-2027 v metropolitních oblastech a aglomeracích České republiky v následujících relativních ukazatelích: hustota zalidnění, podíl nezaměstnanosti, intenzita bytové výstavby a index stáří.

Podle výsledků uvedených v Tabulce 19 vykazuje hustota zalidnění nejvyšší růst v Plzeňské aglomeraci, naopak nejvyšší pokles hustoty zalidnění byl zaznamenán v Brněnské metropolitní aglomeraci. Pokud jde o nezaměstnanost, největší pokles byl zaznamenán v Olomoucké aglomeraci, na druhé straně, nejnižší pokles nezaměstnanosti byl ve Zlínské aglomeraci. Intenzita bytové výstavby zaznamenala největší nárůst v Olomoucké aglomeraci, nejnižší nárůst bytové výstavby byl zaznamenán v Českobudějovické aglomeraci. Index stáří se zvýšil ve všech sledovaných metropolitních oblastech, přičemž největší nárůst byl zaznamenán v Ústecko-chomutovské aglomeraci. Naopak nejnižší nárůst indexu stáří byl

zaznamenán v Brněnské metropolitní oblasti, kde index stáří klesl. Celkově se Česká republika jako celek vyznačuje mírným poklesem hustoty zalidnění o 0,15 %, podíl nezaměstnanosti klesl o 50,80 %, intenzita bytové výstavby vzrostla o 43,50 % a index stáří vzrostl v rámci celé republiky o 10,45 %.

Celkově lze konstatovat, že největší změny nastaly v Plzeňské a Olomoucké aglomeraci, kde vykazují větší růst, zatímco Brněnská a Karlovarská aglomerace vykazují spíše pokles.

Tabulka 20: Změna mezi obdobími MAS (v %)

Území	MAS	Česká republika
Počet obyvatel	+ 4,95	+ 1,55
Rozloha (km ²)	+ 2,18	0
Počet obcí	+ 1,99	+ 0,08

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 20 ukazuje, že území MAS zaznamenala výraznější růst ve všech sledovaných kategoriích ve srovnání s celou Českou republikou. Počet obyvatel v MAS vzrostl o 4,95 %, což je výrazně více než 1,55 % růstu v celé České republice. Rozloha území se zvětšila o 2,18 %, zatímco rozloha České republiky zůstala v rámci sledovaných období nezměněna. Počet obcí v MAS vzrostl o 1,99 %, což je rovněž výraznější nárůst ve srovnání s nárůstem o 0,08 % v celé České republice. Tyto změny naznačují, že území MAS procházela dynamickým růstem a rozvojem v rámci programových období.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit vývoj nástrojů pro integrovaný rozvoj území v České republice. Práce popisuje problematiku územní dimenze v rámci kohezní politiky Evropské unie a její význam pro rozvoj regionů. Byla provedena analýza vývoje nástrojů pro integrovaný rozvoj území v České republice s důrazem na porovnání nástrojů mezi programovými obdobími 2014-2020 a 2021-2027.

V úvodní části byla podrobně vymezena problematika územního rozvoje a definovány klíčové pojmy a struktury, jako je region, jeho struktura a klasifikace dle NUTS, a také byly představeny různé teorie regionálního rozvoje. Druhá kapitola přináší hlubší vhled do kohezní politiky Evropské unie a územní dimenze. Územní dimenze je klíčová pro zajištění podpory poskytované cíleně a strategicky, přičemž bere v úvahu specifické potřeby a potenciály jednotlivých regionů. Zvláštní důraz byl kladen na implementaci integrovaných nástrojů, jako jsou Integrované územní investice (ITI), Integrované plány rozvoje území (IPRÚ) a Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD), které mají klíčovou podstatu v efektivní koordinaci a využití zdrojů. Třetí kapitola analyzovala konkrétní integrované nástroje a jejich implementaci v České republice během programových období 2014-2020 a 2021-2027. Detailní metodika práce zahrnovala zpracování a přepočítání dat z Českého statistického úřadu.

V návaznosti na definovanou výzkumnou otázku: „Jaké nastaly změny ve vývoji nástrojů pro integrovaný rozvoj území v České republice mezi programovými obdobími 2014-2020 a 2021-2027?“, lze konstatovat, že nástroje pro integrovaný rozvoj území v České republice mezi programovými obdobími 2014-2020 a 2021-2027 prošly několika významnými změnami. V novém programovém období 2021-2027 došlo k transformaci IPRÚ na ITI, což ovlivnilo nejen vymezení jednotlivých území, ale také jejich dynamiku růstu a rozvoje. Transformace Plzeňské metropolitní oblasti na aglomeraci a další změny v pokrytí metropolitních oblastí a aglomerací dále představují dynamický socioekonomický vývoj v jednotlivých regionech. Výsledky ukazují, že některé metropolitní oblasti a aglomerace zaznamenaly výrazné změny, které jsou často dopadem aplikace nových přístupů k vymezení integrovaného území. Za dopad těchto změn je možné považovat nárůst počtu obyvatel v Brněnské aglomeraci a pokles obyvatel v Ostravské metropolitní oblasti.

Programové období 2021-2027 klade výrazně větší důraz na inovace, digitalizaci, udržitelnost a adaptaci na klimatické změny. Tento posun reflektuje technologický pokrok a zvyšující se povědomí o klimatických výzvách, stejně jako potřebu integrovaných řešení pro

komplexní sociální a ekonomické problémy. Zvýšený důraz na mezisektorovou spolupráci a modernizaci veřejné infrastruktury podtrhuje strategické priority Evropské unie a potřebu reagovat na globální a evropské podmínky.

Podpora komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD) v období 2021-2027 se více zaměřuje na podporu podnikání, inovací, zlepšení infrastruktury a služeb, ochranu životního prostředí, sociální začleňování a rozvoj cestovního ruchu. To představuje odklon od zaměření na ekonomický a kulturní rozvoj, sociální soudržnost a environmentální projekty v období 2014-2020. Tyto změny poukazují na rostoucí potřebu modernizace místní infrastruktury, zvýšení ekonomické konkurenceschopnosti prostřednictvím inovací a adaptace na klimatické změny.

Aktivity Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) v rámci CLLD se v období 2021-2027 soustředí na zlepšení veřejných prostranství a zelené infrastruktury, podporu dobrovolných hasičských jednotek, rozvoj mateřských škol a zařízení péče o děti, revitalizaci kulturních památek a rozvoj udržitelného cestovního ruchu. Tyto aktivity odrážejí rostoucí důraz na udržitelnost, bezpečnost a sociální začlenění.

Změnou v novém programovém období je také zvýšení počtu místních akčních skupin (MAS), což naznačuje rostoucí zájem a potřebu místních komunit o aktivní zapojení do procesu regionálního rozvoje.

Výsledky této analýzy ukazují na to, že je důležité nadále sledovat a analyzovat vývoj nástrojů pro integrovaný rozvoj území, aby bylo možné reagovat na nové výzvy a zajistit udržitelný růst a rozvoj regionů.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BINEK A KOL., J. Integrované nástroje rozvoje území: vývoj, současnost, nové impulzy. Brno: GaREP, 2015. ISBN 978-80-905139-7-6.
- [2] BINEK A KOL., J. Místní akční skupiny: Leaderi venkova? Brno: Mendelova univerzita, 2020. ISBN 978-80-7509-756-9.
- [3] BLAŽEK, J. a UHLÍŘ, D. Teorie regionálního rozvoje: Nástin, kritika, implikace. Praha: Univerzita Karlova, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.
- [4] CAPELLO, R. Regional economics. Second edition. London: Routledge/Taylor & Francis Group, 2016. ISBN 978-1-138-85587-8.
- [5] CRR. Centrum pro regionální rozvoj České republiky. [Online]. [cit. 2024-06-03]. 2024. Dostupné z: <https://crr.gov.cz/>
- [6] CRR. Integrované nástroje. Centrum pro regionální rozvoj České republiky. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023. Dostupné z: <https://www.crr.cz/irop/irop-2021-2027/integrované-nástroje-2/>
- [7] ČADIL, J. Regionální ekonomie. Teorie a aplikace. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 9788074001918.
- [8] ČSÚ. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [Online] [cit. 2024-06-23] 2024a. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>
- [9] ČSÚ. Data pro Místní akční skupiny. [Online] [cit. 2024-06-23]. 2023a. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/data_pro_mistni_akcni_skupiny_mas
- [10] ČSÚ. Demografická příručka 2014. [online] [cit. 2024-06-23]. 2015. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2014>
- [11] ČSÚ. Demografická příručka 2021. [online] [cit. 2024-06-23]. 2023b. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2021>
- [12] ČSÚ. Regiony soudržnosti ČR. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023c. Český statistický úřad Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/regiony-soudrznosti-nuts-2-a-kraje-nuts-3-ceske-republiky>
- [13] ČSÚ. Veřejná databáze. [Online]. [cit. 2024-06-03]. 2024b. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky>
- [14] DotaceEU a MMR. Programy v období 2014-2020. [online] [cit. 2024-06-23]. 2024a. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/2014-2020>

- [15] DOTACEEU.CZ. Čerpání v období 2014-2020. [Online]. [cit. 2024-06-03]. 2024b. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/cerpani-v-obdobi-2014-2020>
- [16] DOTACEEU.CZ. Hlavní cíle pro programové období 2021-2027. [Online]. [cit. 2024-01-31]. 2024c. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020>
- [17] DOTACEEU.CZ. Informace o fondech. [Online]. [cit. 2024-01-31]. 2024d. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/fondy-eu/informace-o-fondech-eu>
- [18] DOTACEEU.CZ. Kohezní politika EU. [Online]. [cit. 2024-01-31]. 2024e. Dostupné z: [https://www.dotaceeu.cz/cs/informace-a-dokumenty/slovník-pojmu/k/kohezni-politika-\(kp\)](https://www.dotaceeu.cz/cs/informace-a-dokumenty/slovník-pojmu/k/kohezni-politika-(kp))
- [19] DOTACEEU.CZ. Metodický pokyn pro využití integrovaných nástrojů v programovém období 2014–2020. [Online]. [cit. 2024-03-23]. 2014. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/getmedia/dafb72e8-e60d-4635-b6eb-ecd7972b8e0e/MPIN-22-08-2014.pdf>
- [20] DOTACEEU.CZ. Regiony regionální politiky. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023. Evropské fondy v ČR. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/informace-o-fondech/regiony-regionalni-politiky-eu>
- [21] DOTACEEU.CZ. Úvod. [Online]. [cit. 2024-06-23]. 2024f. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/uvod>
- [22] DVS.CZ. Místní akční skupiny pomáhají obcím. [Online]. [cit. 2023-03-23]. 2018. Dostupné z: <https://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6752559>
- [23] EPRC. Integrated territorial development: new instruments – new results? [Online]. [cit. 2024-06-03]. 2018. Dostupné z: <https://eprc-strath.org/wp-content/uploads/2021/09/Integrated-territorial-development-IQ-Net-Thematic-Paper-422.pdf>
- [24] ERA. Politika soudržnosti EU. [Online]. [cit. 2024-01-31]. 2024. Dostupné z: <https://www.evropskyvyzkum.cz/cs/cr-a-era/politika-soudrznosti-eu>
- [25] EUROPEAN COMMISSION. Guidance on Community-led Local development in European Structural and Investment Funds. [Online]. [cit. 2024-06-03]. 2014. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2014/guidance-on-community-led-local-development-in-european-structural-and-investment-funds

- [26] EUROPEAN COMMISSION. Sustainable urban development. [Online]. [cit. 2024-06-03]. 2024. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/themes/urban-development_en
- [27] EUROPEAN INVESTMENT BANK. Regional development and cohesion. [Online]. [cit. 2024-01-31]. 2024. Dostupné z: <https://www.eib.org/en/projects/topics/regional-development/index.htm>
- [28] EUROPEAN PARLIAMENT. Integrated Territorial Investments as an effective tool of the Cohesion Policy. [Online]. [cit. 2024-06-03]. 2019. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162823/25032019_CONT_Briefing_ITI_Final.pdf
- [29] IROP a MMR. Integrovaný regionální operační program 2021-2027. [online] [cit. 2024-06-23]. 2024a. Dostupné z: <https://irop.gov.cz/cs/irop-2021-2027>
- [30] IROP A MMR. Seznamte se s IROP. [Online] [cit. 2024-06-03]. 2024b. Dostupné z: <https://irop.gov.cz/cs/pro-media/seznamte-se-s-irop>
- [31] IROP. Integrovaný regionální integrační program. [Online]. 2020. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://irop.gov.cz/getmedia/3da312de-74fd-493c-b308-224c6036b7d1/Specificka-pravidla-socialni-podnikani-CLLD_65_1-2_cistopis.pdf.aspx?ext=.pdf
- [32] ISAP. Základní dokument Evropské regionální politiky. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023. Dostupné z: <https://isap.vlada.cz/dul/cesty.nsf/7f723857997b924bc1257926004bd509/51187e5542f23145802566d7003d88ff?OpenDocument&Highlight=0,Evropsk%C3%A11,charta,region%C3%A1ln%C3%ADho,rozvoje>
- [33] ITIBUDEJOVICE.CZ. Českobudějovická aglomerace. [Online] [cit. 2024-06-23] 2024. Dostupné z: <https://iti.c-budejovice.cz/>
- [34] ITIHRADECPARDUBICE.EU. Integrované územní investice Hradecko-pardubické aglomerace. [Online]. [cit. 2024-06-03]. 2024. Dostupné z: <https://iti.hradec.pardubice.eu/index.php>
- [35] ITIOSTRAVSKO.CZ. Integrované teritoriální investice Ostravské metropolitní oblasti. [Online] [cit. 2024-06-23] 2024. Dostupné z: <https://itiostravsko.cz/>
- [36] ITIPLZEN.CZ. Integrované teritoriální investice Plzeňské aglomerace. [Online] [cit. 2024-06-23] 2024. Dostupné z: <https://www.iti-plzen.cz/>
- [37] ITIPRAHA.EU. Pražská metropolitní oblast. [Online] [cit. 2024-06-23]. 2024. Dostupné z: <https://www.itipraha.eu/>

- [38] ITIUCHA.CZ. Ústecko-chomutovská aglomerace. [Online] [cit. 2024-06-23] 2024. Dostupné z: <https://www.iti-ucha.cz/>
- [39] JEŽEK A KOL., J. Regionální rozvoj. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2019. ISBN 978-80-261-0462-9.
- [40] KLAPKA, P. Regiony a regionální taxonomie: koncepty, přístupy, aplikace. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. ISBN 978-80-244-5448-1.
- [41] MAGISTRÁT STATUTÁRNÍHO MĚSTA JIHLAVA. Plán rozvoje a projekty Jihlavy. [Online] [cit. 2024-06-23] 2024. Dostupné z: <https://www.jihlava.cz/plan%2Drozvoje%2Da%2Dprojekty/ms-103389/p1=103389>
- [42] MAGISTRÁT STATUTÁRNÍHO MĚSTA KARLOVY VARY. Aktuální informace o dění v Karlových Varech – informační web města. [Online] [cit. 2024-06-23] 2024. Dostupné z: <https://mmkv.cz/cs>
- [43] MAGISTRÁT STATUTÁRNÍHO MĚSTA LIBEREC. Integrovaný plán města-území. [Online] [cit. 2024-06-23] 2024. Dostupné z: <https://www.liberec.cz/cz/radnice/strategie-projekty/integrovaný-plan-mesta/uzemi/>
- [44] MAGISTRÁT STATUTÁRNÍHO MĚSTA MLADÁ BOLESLAV. ITI Mladá Boleslav. [Online] [cit. 2024-06-23] 2024. Dostupné z: <https://www.mb-net.cz/iti%2Dmlada%2Dboleslav/ms-63321/p1=63321>
- [45] MAGISTRÁT STATUTÁRNÍHO MĚSTA ZLÍN. Integrované teritoriální investice Zlínské aglomerace pro období 2021-2027. [Online] [cit. 2024-06-23] 2024. Dostupné z: <https://www.zlin.eu/zakladni-informace-1>
- [46] MAIER A KOL., K. Udržitelný rozvoj území. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.
- [47] MCCANN, P. Modern urban and regional economics. 2nd. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-958200-6.
- [48] METROPOLITNÍBRNO.CZ. Brněnská metropolitní oblast. [Online] [cit. 2024-06-23]. 2024. Dostupné z: <https://metropolitni.brno.cz/>
- [49] MINISTERSTVO FINANCÍ. Programové období 2021-2027. [Online] [cit. 2024-06-23]. 2024. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranici-a-eu/hospodareni-eu/prostredky-alokovane-pro-cr/programove-obdobi-2021-2027>
- [50] MMR. Dokumenty. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2024-06-03]. 2024a. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/evropska-unie/uzemni-agenda-evropske-unie/dokumenty>

- [51] MMR. Integrované nástroje v programovém období 2014 – 2020. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2024-03-23]. 2016. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/novinky/prvni-mesta-a-aglomerace-jsou-pripravene-cerpat-ev>
- [52] MMR. Integrované teritoriální investice. [online] [cit. 2024-06-23]. 2024b. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/regionalni-rozvoj/iti>
- [53] MMR. Klasifikace NUTS. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023a. Dostupné z: <https://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/nuts.asp>
- [54] MMR. Metodický pokyn pro využití integrovaných nástrojů a regionálních akčních plánů v programovém období 2021-2027. [Online] [cit. 2024-06-23]. 2021a. Dostupné z: https://dotaceu.cz/getattachment/a7cadea5-80fb-4aa0-a6c6-8dad6050cfad/MP_INRAP_2021-2027.pdf.aspx?lang=cs-CZ&ext=.pdf
- [55] MMR. Metodický pokyn pro využití integrovaných nástrojů a regionálních akčních plánů v programovém období 2014-2020. [online] [cit. 2024-06-23]. 2014a. Dostupné z: https://www.dotaceu.cz/getmedia/cf603486-ec5b-4357-b6fb-458f4d6b1641/MP-integrované-nástroje_v4.pdf.aspx?ext=.pdf
- [56] MMR. Národní dokument k územní dimenzi. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2024-01-31]. 2014b. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/8e814204-7966-48dd-ad89-cadeba792e5e/NDUD_verze-srpen-2014.pdf
- [57] MMR. Operační programy řízené MMR. [online] [cit. 2024-06-23]. 2024c. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/evropska-unie/operacni-programy-rizene-mmr>
- [58] MMR. Realizace integrovaných nástrojů v programovém období 2021-2027. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2024-03-23]. 2021b. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/ostatni/web/novinky/mmr-realizace-integrovaných-nástrojů-v-programovém>
- [59] MMR. Regionální rozvoj. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023a. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/regionalni-rozvoj>.
- [60] MMR. Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023b. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/regionalni-rozvoj/strategie-regionalniho-rozvoje-cr-2021>

- [61] MMR. Územní dimenze v operačních programech 2021+. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2024-01-31]. 2024d. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/98a91c53-8919-4159-a603-6db6a4858f09/III_UDOP.pdf.aspx?ext=.pdf
- [62] MMR. Územní dimenze. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023c. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/ud-typy>
- [63] MMR. Územní dimenze. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2024-01-31]. 2024e. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/regionalni-rozvoj>
- [64] MMR. Výzva k předkládání žádostí o podporu strategií Integrovaných územních investic Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2024-03-23]. 2024f. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/a1423702-3bdc-4e6f-b758-ea519c2b5984/Text-vyzvy-ITI_15_001.pdf
- [65] MMR. Integrované plány rozvoje území. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023d. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/ud-typy/stara-ud/integrované-nastroje/ipru>
- [66] MMR. Integrované územní investice. Ministerstvo pro místní rozvoj. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023d. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/ud-typy/stara-ud/integrované-nastroje/iti>
- [67] MMR. Komunitně vedený místní rozvoj. Ministerstvo pro místní rozvoj. [cit. 2023-11-28]. [Online]. 2023e. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/ud-typy/stara-ud/integrované-nastroje/clld>
- [68] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003, o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS).
- [69] NSMAS ČESKÉ REPUBLIKY. Národní síť místních akčních skupin. [Online]. [cit. 2023-11-28]. 2023. Dostupné z: <https://www.mistniakcniskupiny.cz/>
- [70] OLOMOUCKAAGLOMERACE.EU Integrovaná územní strategie Olomoucké aglomerace. [Online] [cit. 2024-06-23]. 2024. Dostupné z: <https://olomoucka-aglomerace.eu/>
- [71] OP VK. Strukturální fondy EU. [Online]. [cit. 2024-01-31]. 2013. Dostupné z: <https://www.op-vk.cz/cs/siroka-verejnost/obecne-informace/strukturální-fondy-eu.html>
- [72] PAVLÍK, M. Podpora lokální ekonomiky. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-390-7.
- [73] STEJSKAL, J. a KOVÁRNÍK, J. Regionální politika a její nástroje. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

- [74] ÚŘAD VLÁDY ČR. Regionální politika. [Online]. [cit. 2024-01-31]. 2021. Dostupné z: <https://tvorimevropu.cz/evropska-unie/politiky-eu/regionalni-politika/>.
- [75] VITURKA A KOL., M. Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3638-9.
- [76] WOKOUN, R. A KOL., Základy regionálních věd a veřejné správy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-304-9.
- [77] WOKOUN, R. a MATES, P. Management regionální politiky a reforma veřejné správy. Praha: Linde Praha, 2006. ISBN 80-7201-608-3.
- [78] ZAHRADNÍK, P. Kohezní politika Evropské unie. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-527-5.
- [79] ZÁKON č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje.
- [80] ŽÍTEK, V., KLÍMOVÁ, V. (ed.). XXII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků. [Online]. 2019. ISBN 978-80-210-9268-6. [cit. 2024-06-03]. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/1245>